

ei / KA
Herr Professor H. Rindögren

NORDISKA SAMFUNDETS

TILL BEKÄMPANDE AF

DET VETENSKAPLIGA DJURPLÅGERIET

TREDJE ÅRSBERÄTTELSE

DEN 10 OKTOBER 1885.

STOCKHOLM

O. L. SVANBÄCKS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
1886.

NORDISKA SAMFUNDETS

TILL BEKÄMPANDE AF

DET VETENSKAPLIGA DJURPLÅGERIET

TREDJE ÅRSBERÄTTELSE

DEN 10 OKTOBER 1885.

STOCKHOLM

O. L. SVANBÄCKS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
1885.

Centralstyrelsens Årsberättelse.

Då Styrelsen härmed går att afgifva sin tredje årsberättelse, är det för henne synnerligen glädjande att kunna inleda den samma med det allmänna omdöme, att det år, som senast förflutit, fört oss ett betydande steg närmare målet för våra sträfvanden. På samma gång bör dock tilläggas, att inom det område, som vår verksamhet närmast omfattar, under nämnda tid ingen tilldragelse af större vikt inträffat. Sedan den år 1884 af herr Grefve Björnstjerna i svenska riksdagen väckta motionen om inskränkning af och kontroll öfver det vetenskapliga djurplågeriet icke lyckades vinna kamrarnes bifall, har vid påföljande riksdag ingen uppträdt för att åvägabrinda ett annat och bättre beslut. Vi kunna emellertid på intet sätt klandra våra meningsfränder inom riksdagen för denna passivitet, då ett alltför snart upptagande af en fråga af denna beskaffenhet med säkerhet skulle hafva medfört ett ogynnsamt resultat. Gäller det någon sak, hvaraf en eller flere kunna hemta materiella fördelar, så tillämpas ofta med framgång det gamla ordspråket »trägen vinner»; men gäller det ingenting annat än att skaffa skydd åt pinade djur, äfven om dessa äro att räkna i tusental, så skulle mången anse det för mycket begärdt, att han skulle å nyo genomgå och pröfva handlingarna i ett ärende, som för så kort tid sedan tagit hans möda i anspråk. Man får ej heller vänta, att det stora flertalet ännu skall vara i stånd att riktigt bedöma, hvad den obegränsade vivisektionsfriheten bär i sitt sköte, och äfven derföre måste det lända vår sak till gagn, att en fullstän-

digare upplysning hinner spridas och det allmänna omdömet vinna större enhet och fasthet, innan vidare försök göras att utverka några åtgärder från den lagstiftande magtens sida. Förberedande arbeten i ändamål att sätta allmänheten i tillfälle att bilda sig en riktig föreställning om vivisektionens art och beskaffenhet, sådan den utvecklats sig särskildt i de nordiska länderna, hafva redan blifvit gjorda, och skola, så snart ske kan, fortsättas.

Det är emellertid tydligt, att en fråga, som rör ett så viktigt mänskligt intresse, och som derföre framkallat en så kraftig rörelse inom hela den civiliserade världen, icke är beroende af en tillfällig motgång i ett eller annat land. Öfverallt hafva skaror uppträdt för att motarbeta och bekämpa det barbari, som under vetenskapens täckmantel hotar att inbryta och främtaga mänskligheten alla de eröfringar, som den äkta civilisationen gjort, samt i stället införa egennyttans och njutningslystnadens falska och ytliga civilisation. I denna kamp är hvarje seger, som vår sak vinner i det ena landet, egnad att lända till hennes befrämjande i alla de öfriga, och framför allt med afseende härpå kunna vi med skäl säga, att det senaste året varit en för våra sträfvanden gynsam tid. Hittills var det endast i England, som några inskränkande stadganden funnos för vivisektionens utöfning; men under detta år hafva tvänne andra på den andliga odlingens skala högt stående länder funnit sådana stadganden nödvändiga. I början af året utfärdade den preussiske kultusministern (Gossler) till samtliga vederbörande medicinska fakulteter en förordning af följande lydelse:

1. Experiment på lefvande djur få endast företagas för allvarliga forsknings- eller viktiga undervisnings-ändamål.
2. Vid föreläsningar äro djurförsök tillåtna endast i det omfång, som är nödvändigt för att det föredragna må kunna fullt förstås.
3. De operativa förberedelserna till föreläsningsexperimenten böra i regeln verkställas före den egentliga demonstrationens början och i åhörarnes frånvaro.

4. Djurförsök få endast utföras af professorerne och docenterne eller under deras ansvar.

5. Experiment, som utan väsentlig skada för resultatet kunna utföras på lägre djur, skola företagas på dessa och icke på högre djur.

6. I alla de fall, då det icke är helt och hållet oförenligt med försökets ändamål, måste djuren före försöket fullständigt och på ett varaktigt sätt göras känslolösa genom bedöfvande medel.

Helt nyligen har äfven den österrikiske undervisningsministern (v. Conrad) utfärdat en förordning i enahanda syfte. Den innehåller icke blott samma bestämmelser som den preussiska, utan går i vissa afseenden ännu längre, i det att t. ex. vivisektioner för undervisningsändamål tillåtas »endast undantagsvis och blott då de äro oundgängligen nödvändiga», hvarjemte uttryckligen föreskrifves, att djurförsök icke få ega rum annanstädes än i de af staten auktoriserade medicinska anstalterna.

Det torde knappt behöfva erinras, att flera bland dessa bestämmelser voro upptagna i den af herr R. Arfwedson vid 1881 års riksdag väckta motion i detta ämne, samt att de framkallade det kraftigaste motstånd från de svenska medicinska myndigheternas sida och af dem förklarades vara icke blott onyttiga, utan i högsta grad skadliga. Utan tvifvel innefatta de ganska viktiga inskränkingar, men att de hvarken äro onödiga eller kunna på minsta vis vara skadliga, blir satt utom allt tvifvel, då man betänker, att förbemälda preussiske kultusminister vid flera tillfällen offentligen uppträdt såsom en varm vän af vivisektionen och dess idkare, hvaraf man kan med visshet sluta, att han utfärdat ofvannämnda stadganden efter inhemtadt yttrande och förslag från framstående fackmän. Det är att hoppas, att liknande föreskrifter, och ännu bättre sådana, skola vinna tillämpning äfven i de nordiska rikena, sedan de nu vunnit erkännande och tillämpning i Europas förnämsta kulturländer, samt att inom kort äfven våra vivisektorer skola upphöra att tala om vådan af vivisektionens inskränking, eller åt-

minstone att de ej längre skola i detta hänseende kunna missleda det allmänna omdömet.

Ingen hade väl kunnat vänta, att våra sträfvanden någonsin skulle komma att i väsentlig mån befrämjas af våra motståndare sjelfve, men under det senast förflutna året har icke desto mindre något sådant verkligen inträffat. Hvar och en känner, att de, som försvara vivisektionen, ofta och gerna tala om dess nytta i och för läkarekonsten. Under loppet af December månad nästlidet år gjordes på ett sjukhus i London försök att med vägledning af Professor Ferriers vivisektionsresultat utföra en hjernoperation, och försöket tycktes i början hafva aflupit lyckligt. Det var naturligt, att man genast skyndade att meddela allmänheten detta oväntade och, såsom man ville låta förstå, alldeles afgörande bevis på vivisektionens förträfflighet. I *Times* för den 16 December lästes ett bref, undertecknad F. R. S., hvars början hade följande lydelse:

Till utgifvaren af »The Times».

Min Herre! Under det biskopen af Oxford och professor Ruskin sistlidne Fredags eftermiddag* på temligen ohållbara grunder förklarade sig mot vivisektionen, satt i en af fönsterfördjupningarna på hospitalet för epileptiske och lame i Regents Park en patient, stödd mot mjuka kuddar i sin sjukstol, visserligen blek och aftärd, men med ett förhoppningsfullt leende på sitt ansigte. Denne man kunde hafva haft ett viktigt ord att säga i denna sak; han kunde hafva berättat, att det var dessa af nämnde herrar så strängt fördömda försök på lefvande djur, som han hade att tacka för sitt lif och hans hustru och barn för att de undgingo en smärtsam förlust och räddades från armod.

Brefskrifvaren yttrade vidare, att detta sjukdomsfall invigde en ny ära i hjernkirurgien, att det gäfve ett lysande exempel på de välgärningar, som fysiologiska undersökningar äro egnade att skänka människoslägtet, och att det på ett afgörande sätt ådagalade den moderna medicinska vetenskapens noggranhet och tillförlitlighet. Han meddelade i sammanhang härmed, att det ifrågavarande fallet var en

* Vid ett den 9 Dec. hållet meeting.

svulst på hjernan, och att det var vivisektionen allena, som satt kirurgien i stånd att, medan patienten ännu lefde, bestämma sådana svulsters läge. »Kliniska och patologiska iakttagelser hafva icke lemnat någon ledtråd beträffande sjukliga bildningars plats i hjernmassan»; endast professor Ferriers försök hade förmått göra det. Vägledt af dessa, hade d:r Hughes Bennet noga bestämt, hvar svulsten låg, och omgifven af en allvarlig och intresserad läkareskara hade mr Godlee gjort en öppning i hufvudskålen och hjernhinnorna just på det af d:r Bennet betecknade stället. Svulsten fanns der verkligen och blef borttagen; operationen hade lyckats: patienten var konvalescent och inga ogynnsamma symptom hade visat sig; en hel verld af glada förhoppningar hade öppnat sig för honom; — och allt detta hade blifvit möjligt endast »genom offret af några få kaniner och apor, som dessutom voro bedöfvade, då de operades».

Så långt, brefskrifvaren. I en ledande artikel rörande föremålet för detta bref försvarade äfven Times på det ifrigaste vivisektionen, samt yttrade bland annat, att det faktiska bevis på nyttan af densamma, hvilket dess motståndare hade fordrat, nu ändtligen föreläge, samt att allt tal om vivisektionens gagnlöshet hädanefter måste förstummas.

Men det var i stället talet om vivisektionens nytta, som hastigt måste förstummas. Den omtalade patienten dog inom några få dagar, och redan den 27 December förklarade den medicinska tidskriften *British Medical Journal*, att offentliggörandet af förberörda tilldragelse var en beklaglig obetänksamhet.

Så förvandlade sig den bebådade segern till ett eklatant nederlag. Vi hafva endast anfört sjelfva fakta och anse öfverflödigt att dervid knyta några vidare reflexioner. Upplysningssvis bör dock anmärkas, först och främst, att det är en osanning, då ofvannämnde brefskrifvare talar om »några få kaniner och apor», samt att dessa alltid varit bedöfvade; för det andra, att medicinskt bildade motståndare till vivi-

sektionen påstått, att svulsten alldeles icke blef funnen på det af d:r Bennett angifna stället, och slutligen, att den här omtalade professor Ferrier, på hvars vivisektionsresultat ifrågasvarande operation grundade sig, är samme man; om hvilken hans ännu ryktbarare yrkesbroder på hjernfysiologiens område, professor Munk i Berlin, fäller följande omdöme:

Herr Ferriers resultat kunna icke vinna det ringaste förtroende hos någon, som granskar hans försök. Någon egentlig undersökning kom icke ens i fråga: otympliga voro operationerna, otympliga iakttagelserna, otympliga slutsatserna *. . . Herr Ferrier har icke ens haft lyckan att *gissningsvis* träffa det rätta, och alla hans uppgifter (om hjernan hos aporna) äro falska.**

En annan tilldragelse, som omedelbart åsyftar vivisektionens förhärlikande, men som i stället efter all sannolikhet skall bidraga att göra den till föremål för allmänhetens ovilja, bör vid detta tillfälle icke med tystnad förbigås. Enligt hvad den senaste årsberättelsen från »Société Française contre la vivisection» gifver vid handen har man beslutat att i Paris upprepa en minnesstod öfver Claude Bernard. Statyen skall framställa den ryktbare vivisektorn i upprätt ställning och bredvid honom en hund, fastbunden vid ett vivisektionsbord. Årsberättelsens författare gör i anledning häraf följande anmärkning:

Detta förråder total brist ej blott på moralisk, utan äfven på estetisk takt. Det är en ren skandal, mot hvilken ej blott vårt samfund, utan ännu mer den offentliga smaken borde protestera. Man kan förlåta Claude Bernard gräsligheten af de medel han använde för ett mål, som då ännu kunde anses möjligt att uppnå; men att bredvid honom sjelf utställa till allmänt åskådande och föreviga i marmor eller brons just dessa gräsliga medel, då man i stället bort hafva nog blygsel för att dölja dem — det är dock rent af obegripligt; det är att på samma gång vanära både konsten och vetenskapen.

Ingen lär kunna förneka, att detta omdöme är till alla delar riktigt och att den beryktade fysiologens beundrare i

* Über die Functionen der Grosshirnrinde, s. 7.

** Anf. st. sid. 37.

sin ifver att förhärliga honom, i sjelfva verket stält honom vid skampålen. Om han förtjent det eller ej, må vara en sak för sig; men det kan omöjligen bestridas, att, om man ock skulle kunna upptäcka ett spår af rättvisa deri, att meniskan i kampen för tillvaron visar hårdhet och obarmhertighet mot varelser, som göra henne skada och så till vida kunna betraktas såsom hennes fiender, så är det dock i högsta grad orättvist och oförsvarligt, att hon väljer till föremål för sin grymhet sina trognaste bundsförvandter och vänner. Och om afsigten, då man uppreser en offentlig ärestod åt någon, är att framställa honom såsom en förebild, hvilken andra böra, så mycket som möjligt, sträfva att efterlikna, så är onekligen ifrågavarande ärestod ett försök att demoralisera i stor skala, men lyckligtvis ett försök af den beskaffenhet, att man kan med visshet veta, att det skall misslyckas.

Om vi sålunda hafva all anledning att förhoppningsfullt se framtiden till mötes, så måste vi dock djupt beklaga, att under årets lopp döden borttryckt från oss ej mindre än fyra män, som hvar i sitt land höllo vår fana högt, och som vi därför äro skyldiga den lifligaste erkänsla. Dessa män äro: Lord *Shaftesbury*, president för den största och verksammaste antivivisektionsförening, som finnes (Victoria Street Society), samt för öfrigt en af Englands erkänt utmärktaste personligheter; vidare den berömde franske skalden *Victor Hugo*, hederspresident för »la Société Française contre la vivisection», och slutligen, inom vår närmare krets, professor *H. V. Kaalund*, medlem af styrelsen för den danska afdelningen af vårt samfund, samt doktor *K. A. Lindström*, redaktör för den ansedda svenska tidningen *Nya Dagligt Allehanda*. Visserligen sträckte sig desse mäns verksamhet långt utom vårt område; men de voro alla varma vänner af våra sträfvanen och hafva i utomordentlig grad bidragit att främja dem. Det är att hoppas, att andra skola träda i deras ställe, men länge skola vi dock sakna och alltid med upprigtig

tacksamhet ihågkomma de ädle hädangångne. Frid öfver deras stoft och ära åt deras minne!

Slutligen får styrelsen meddela, att de vid sista års-sammankomsten hållna föredrag, äfvensom de i förra års-berättelsen omnämnda uppsatser, hvilka hade blifvit aftryckta ur Nya Dagligt Allehanda och af tidningens redaktör skänkta till Samfundet, blifvit utdelade till alla inländska djurskydds-föreningar, till flera bibliotek och till samtliga utländska antivivisektionsföreningar.

Beträffande Samfundets ekonomiska angelägenheter får styrelsen hänvisa till den revisionsberättelse, som nu kommer att uppläsas.

Till Nordiska Samfundet till bekämpande af det vetenskapliga djurplågeriet.

Undertecknade, som erhållit uppdrag att granska Nordiska Samfundets för bekämpande af det vetenskapliga djurplågeriet styrelses och skattmästares räkenskap och förvaltning under år 1884, få, efter fullgjordt uppdrag, meddela följande

Sammandrag af räkenskapen:

	<i>Debet.</i>
Behållning från år 1883	871: 73.

Inkomster:

Från Samfundets afdelning i Finland.....	53: 84.	
Dito dito i Norge....	175: 10.	
Gåfvomedel, inberäknadt andel i inkomsten af en vid slutet af år 1883 i hufvudstaden anordnad bazar till befrämjande af djurskyddsarbetet inom de nordiska länderna	7,693: 39.	
Räntemedel	261: 68.	
Ledamotsafgifter.....	342: —	8,526: 01.
	Summa 9,397: 74.	

Utgifter:

		<i>Kredit.</i>
För spridning af årsberättelsen för år 1883.....	29: 40.	
Tryckningskostnader och annonser.....	1,131: 72.	
Till Samfundets afdelning i Danmark.....	513: 90.	
	Transport 1,675: 02.	

	Transport	1,675: 02.	
För börslokalens begagnande vid olika tillfällen.....		107: 24	
Uppbördsprovision, postporto, expenser m. m.		134: 11.	
Arvoden		230: —	2,146: 37.
Behållning till år 1885:			
Å folioräkning i Stockholms enskilda bank.....		700: —	
Å 6 månaders deposition i Skandinaviska Kreditaktiebolaget.....		6,500: —	
Kontant hos skattmästaren.....		51: 37.	7,251: 37.
			Summa 9,397: 74.

Kapitaltillgången har sålunda, ehuru utgifterna ej varit obetydliga, under sistlidne år ökats med ej mindre än 6,379 kr. 64 öre, af hvilket glädjande förhållande tydligen framgår, att allmänheten med stigande intresse omfattar samfundets verksamhet.

Med vitsordande af såväl styrelsens ådagalagda nit och omtanke för befrämjande af samfundets ändamål, som ock den synnerliga ordning och noggrannhet, hvarmed räkenskapen blifvit förd, få revisorerna hemställa, att ansvarsfrihet för 1884 års förvaltning måtte vederbörande tacksamt meddelas.

Stockholm den 26 September 1885.

Fred. Sandberg.

C. Drake.

Djurskydd och Vivisektion.

Föredrag af A. L. Nordvall.

Det torde för de fleste vara bekant, att frågan om det allmänna djurskyddets ställning gent emot vivisektionen blifvit i viss mån olika uppfattad, så att, medan en del djurvänner förklarar kampen mot vivisektionen för en af djurskyddets allra viktigaste uppgifter, andra åter uttalat sig tveksamt och icke intagit någon bestämd hållning i detta hänseende. Att i alla händelser nämnda fråga är af mycket stor vikt, läser hvar och en utan betänkande medgifva, och jag har derföre ansett mig böra påkalla några ögonblicks uppmärksamhet för ett närmare skärskådande af den samma.

Det må tillåtas mig att inleda mitt föredrag med ett yttrande, som för vid pass tio år sedan lästes i den Hamburgska djurskyddsföreningens årsberättelse. Författaren till nämnda årsberättelse, D:r Warburg, yttrar deri bland annat följande:

Om man frågar allmänheten hvad hon tänker om djurskyddsföreningarnas sträfvanden och syften, så skall i de flesta fall hvar och en villigt medgifva, att de kraftigt bidraga till råhetens minskning, sedernas förbättring och hjertats förädling; men om man på djurskyddets särskilda områden söker motarbeta och afskaffa det ena eller andra slaget af grymhet, så skall man i alla dem, som känna sig på något sätt träffade af tadel eller inskränkta i sitt godtycke, finna sina mest förbittrade fiender. Ifrar man mot de oerhördt pinsamma vivisektionerna, så skaffar man sig fysiologer på halsen och dessutom alla de unga doktorskandidaterna, som vilja förvärfva ett namn genom sina gradual-dissertationer, och man får då höra, att djurskyddet visserligen är en förträfflig sak, men att det alldeles icke är befogadt att lägga något band på vetenskapen. Vill man förorda en i möjligaste måtto snabb och smärtfri slagmetod, så komma Rabbinerne och samtliga anhängarne af Talmuds läror och påstå, att strupafskärning

är det mildaste sättet att döda boskaps kreatur, eller ock säga de, att en djurskyddsförening icke har någon rätt att göra anmärkning mot religiösa bruk. Föga mer välvilja röner man af slagtarne, om hvilka från flera håll förspörjes, att de ådagalägga stor afvoghet mot allt hvad djurskyddsföreningar heter. — Ifra vi mot hetsjagter, så komma alla amatörer af detta nöje och göra front emot oss. Vill man införa förbättringar i kreatursförslingen, så har man emot sig alla boskapshandlare, hvilkas diktan och traktan går ut på att i hvarje vagn inpacka så många djur som möjligt. Kämpar man emot, att omnibusar, spårvagnar och åkaredroskor intaga alltför många passagerare, så råkar man i konflikt med egarne af dessa fortskaffningsmedel. Söker man undanröjda det djurplågeri, hvarifrån de beryktade Strassburgska gåslefterpastejerna leda sitt ursprung, så har man emot sig ej allenast delikatesshandlarne och dem, som hafva till yrke att proppa gäss, utan äfven alla gourmander i verlden. Tadlar man det redan af ekonomiska skäl förkastliga fogelmördande, som bedrifves för att förskaffa våra moderna damer en löjlig prydnad, så får man till fiender modets oräkelige dyrkare. — —

Så kan en djurskyddets förfäktare med Körner utropa: »fiender rundt omkring oss!» och vissheten att på alla områden, dit hans verksamhet sträcker sig, träffa motståndare, måste vara honom en allvarsam maning att gå tillväga med synnerlig omtanke och försigtighet och att endast långsamt skrida framåt. Talleyrand's ord: »aldrig vara för ifrig!» och v. Langenn's »utan rast och utan hast!» hafva ingenstädes bättre tillämpning, än då fråga är om att befrämja djurens skydd.

Sådan var den erfarenhet, som denne djurskyddets kraftige förkämpe haft tillfälle att göra under en lång följd af år. Vi behöfva knappt tillägga, att hans ord delvis ännu i dag äro lika träffande, som då de nedskrefvos; men å andra sidan bör och kan icke förnekas, att djurskyddssaken under det senaste decenniet gjort stora och viktiga framsteg, och att hon i många afseenden befinner sig i ett vida gynsamare läge än förut. Först och främst har antalet af hennes anhängare och vänner tillvuxit i en alldeles oväntad grad, och vidare och i följd häraf har också det öppna motstånd, som hon i början mötte, till icke ringa del försvunnit. Man får nu mera endast sällan höra talas om »pjunkig känslsamhet», om »djurskyddets fantast» och dylikt, sedan dessa »fantaster» nu mera

kunna räknas i hundratusental. Mängden är redan i och för sig af stor betydelse; men hvad som dock är ännu mera löftesrikt för våra sträfvandens framgång är, att så många utmärkta personligheter, både män och qvinnor, icke blott gillat dem, utan omfattat dem med en värma och en energi som äfven våra motståndare måste beundra.

Emellertid äro de svårigheter och hinder, som ännu återstå att öfvervinna, långt större och mäktigare, än man i allmänhet föreställer sig. Att yrka på rättvisa mot djuren, ja att fordra någon som helst rättighet för dem är ju alltid att yrka på en inskränkning i den magtfullkomlighet, som menniskan så gerna vill tillmäta sig öfver dem. Alla de, som känna en sådan inskränkning obehväm eller på något sätt stridande mot sina intressen, äro naturligtvis våra öppna eller hemliga fiender. Ännu flere äro dock de, som så uteslutande tänka på sig sjelfva och sina egna fördelar, att de äro fullkomligt likgiltiga för hvad andra varelser måste lida och utstå. De äro i sanning oräkneliga, som ännu i dag, liksom fordom Kain, fråga: skall jag taga vara på min broder? och är det möjligt att fråga så om sin broder, huru mycket mera då om andra människor, och huru mycket mera om varelser, med hvilka släktskapen är ännu och ojemförligt mera aflägsen! Det måste därför med skäl väcka förvåning, att, då det annars är vanligt, att ingen vill göra sig något besvär eller underkasta sig någon uppoffring utan löfte eller hopp att i en eller annan form erhålla betalning därför, ändock så många känt sig manade att offra tid, krafter och penningar för att hjälpa varelser, som ej kunna belöna, icke ens prisa och berömma. Men detta faktum visar dock ovedersägligen, att det också finnes människor, som lyssna till andra röster än egennyttans, människor, som insett, att orättvisan och obarmhertigheten äro de största af alla brott och tillika källan till människosläktets flesta och största lidanden, samt att kampen mot dessa magter, icke minst då den äsyftar att skydda de mest värlösa, i sjelfva verket är en kamp för mensklighetens högsta och viktigaste intressen.

Det gifves emellertid flera och väsentligen olika slag af djurvänner. Det finnes många, som fattat en synnerlig tillgifvenhet för någon viss eller några vissa individer af det ena eller andra djurslägtet, och som åt dessa egna en utomordentlig grad af ömhet, men det oaktadt kunna ådagalägga stor grymhet mot andra. Det är af sig sjelf tydligt, att en så beskaffad djurvänlighet helt och hållet beror af slump eller nyck och således icke kan vara af det rätta slaget.

Det gifves vidare ganska många, som ifrigt förfäkta den grundsatsen, att hvar och en bör sköta och vårda sina husdjur väl, men endast i den afsigt, att djuren må så mycket längre kunna bibehålla sina krafter och sålunda desto mera kunna gagna sina egare. Af detta skäl vårdar mången landtman sina hästar, sina oxar, sina kor o. s. v. på det omsorgsfullaste, så länge det synes löna sig, men betraktar dem icke desto mindre endast som maskiner: korna äro maskiner, som producera mjölk, hästarne och oxarne äro maskiner, som draga lasset eller plogen. Han vårdar dem som annan redskap; men när de äro förbrukade, eller icke längre användbara, så är det också slut med omvårdnaden och ömheten. Han säljer då sin gamla utslitna häst till någon, som kan och har lust att utpina de sista ännu återstående krafterna, och när oxarne eller korna skola föras till slagtaren, så frågar han icke efter, om de under forslingen frysa, svälta, törsta eller på annat sätt pinas aldrig så mycket, innan de uppnå sin slutliga bestämmelseort. Här är uppenbarligen egennyttan den enda bevekelsegrunden, och skulle man fråga en sådan djuregare, om han hyser något verkligt medlidande för desse stumme tjänare, som under hela sitt lif användt sina krafter till hans nytta, så skulle sannolikt ett löje eller en axelryckning blifva det enda svaret.

Det finnes vidare icke få, som ogilla i synnerhet vissa slags djurplågerier, emedan de deruti se en yttring af råhet, som sårar deras känsla. De yrka derföre framför allt, att sådana råheter måtte vara bannlysta från offentliga platser; hvad som sker i det undangömda är, mena de, af jembörelse-

vis ringa betydelse. Djurplågeri är, enligt deras tanke, icke något i och för sig orätt, utan endast något fullt, som bör förbjudas blott derföre, att det stöter skönhetssinnet och sårar den yttre anständigheten.

Slutligen finnes det ganska många, som hysa upprigtig afsky för all grymhet mot djur, då den är onödig, men hvilka dock anse för en afgjord sak, att djuren icke äro till för annat än att tjena människan till nytta, och att hvarje människa har full rätt att underkasta dem hvilka lidanden som helst, om hon deraf kan hemta någon fördel för sin egen räkning. Hos dessa djurvänner finnes onekligen ett spår af verkligt medlidande; men det är så svagt, att den minsta utsigt på vinst eller fördel förmår utplåna det.

Det torde knappt behöfva sägas, att alla de, som af förenämnda motiv ifra mot djurplågeri, antingen ledas af blott egennytta, eller sjelfve väsentligen misskänna sina verkliga bevekelsegrunder. Det är visserligen fullkomligt sant, att det är klokt och i ekonomiskt hänseende fördelaktigt att omsorgsfullt vårda sina husdjur, men att göra det af sådant skäl kan tydligen icke kallas djurskydd i egentlig mening. Det är äfvenledes sant, att djurplågeri är en yttring af råhet, som är egnad att framkalla ogillande äfven från estetisk synpunkt; men det bör vid minsta eftertanke blifva klart, att det icke är en blott estetisk känsla eller obehaget af något oskönt, som upprör oss, då vi se någon misshandla ett djur, t. ex. en hund, som, så långt han förmår och förstår, söker göra sin husbonde till viljes, eller då vi se någon med hugg och slag framdrifva en gammal utsvulten häst, som dignar under bördan, eller då vi se någon utöfva hvilken obefogad grymhet som helst mot ett djur, som icke kan försvara sig. Må vara, att en och annan betraktar dylikt och öfver hufvud allt djurplågeri endast såsom något för skönhetssinnet obehagligt, men i grunden och hos de fleste kommer detta obehag deraf, att deras *moraliska känsla* är sårad. Det sanna djurskyddet betraktar djurplågeri såsom

ett moraliskt brott, och från denna synpunkt har tydligen också lagstiftningen i alla civiliserade länder utgått, då den intagit förbudet mot sådana handlingar i strafflagen. Man kan omöjligen af blott estetiska skäl ålägga en människa straff derföre, att hon till sin nytta använder sin välfångna egendom, det må vara en utgamal och utsliten häst eller något annat; och ansåge man ej djurplågeri såsom något orätt, så hade uppenbarligen strafflagen dermed intet att skaffa.

Ännu mindre kan naturligtvis egennyttan vara den grund, på hvilken det verkliga djurskyddet hvilar. Erfarenheten visar tvärtom, att det mesta djurplågeri, som bedrifves, har sin orsak i egennyttan. Icke desto mindre är det en sanning, att *djuren äro till för människans nytta*; men denna sanning måste rätt förstås. Just derföre, att den så ofta och i så hög grad missförstås, är det nödvändigt att se till, hvad den egentligen innebär.

Först och främst måste erinras, att *det nyttiga* är af tvenne väsentligen skilda slag, nemligen antingen sådant, som främjar blott jordiska syften, d. v. s., som ger oss ego-delar, anseende, magt och kroppsliga njutningar, eller ock sådant, som förbättrar och förädlar oss, d. v. s. som gör oss mera rättrådiga, mera blygsamma i våra anspråk, mera öfverseende och försonliga, mera villiga att efter förmåga bringa hjälp åt alla, som behöfva den. Det är af vigt att noga skilja mellan dessa båda slag af nytta, ty de hafva helt olika värde. Man kan af lätt insedda skäl kalla det förra slaget för *lägre* och det senare för *högre* nytta.

Då man säger, att djuren äro till för människans nytta, menar man nästan alltid *den lägre*. Djuren skulle således icke hafva någon annan bestämmelse än att vara medel för tillfredsställandet af människans högmod, hersklystnad eller egennytta. Emot en sådan uppfattning reser sig hvarje ädel människas naturliga känsla; men man skulle dock kunna finna någon rimlighet i detta antagande, om dessa myriader af lefvande varelser icke hade några lidanden. Men nu förhåller det

sig i stället så, att de alla måste lida, alla utan undantag. De äro underkastade oräkneliga försakelser: än måste de hungra, än törsta, än frysa, än plågas af hetta. De äro oupphörligen utsatta för sina fienders anfall; hvarje djurslag har sin naturliga fiende, många till och med flere; och hvarje djur skall efter ett längre eller kortare lif af möda, ångest och kamp slutligen duka under för hunger eller törst eller elementens stränghet eller andra olycksfall. Det är en gränslös mängd lidanden lagd på djurverlden, och dessa kräfva nödvändigt en annan förklaringsgrund, än att djuren skola bereda människan tillfälle att tillgodose sin lägre nytta. *En varelse som lider, kan aldrig vara blott medel för en annan, utan måste derjemte ovilkorligen hafva sitt eget ändamål.* Rättvisan fordrar, att ingen nödgas lida, som icke förtjent det, eller som ej derigenom kan vinna ett godt, hvilket fullt ersätter smärtan; och den som påstår, att Försynen lagt på djuren lidandets lott, men ändock icke gifvit dem någon annan bestämmelse än att bereda människan fördelar, han anklagar Försynen för en grym orättvisa.

Detta är hvad blotta *förnuftet* kan lära oss; men låtom oss äfven se till, om *erfarenheten* vittnar för, att djuren ute slutande äro skapade till människans nytta. Först och främst hur skall man härmed kunna förlika det obestridliga faktum att de djur, som verkligen kunna sägas gagna människan, icke utgöra en tusendel mot dem, som icke hafva det ringaste med människan att skaffa, som lefva och dö utan att alls veta af människorna och utan att människorna på minsta vis veta af dem? Och huru skulle man vidare kunna förklara, att det finnes så många millioner djur, som endast bringa förderf åt vårt slägte? Tigrar, lejon, ormar och mångfaldiga andra skadedjur döda årligen stora massor af människor; andra förstöra våra skördar, andra förorsaka härjande sjukdomar — månne dessa djur kunna anses vara skapade endast och allenast till människans nytta? Om dem, som påstå sådant, kan man med skäl säga, att de med seende ögon icke se. Lika märkvärdigt är, att de kunna tro

hvad som vid minsta eftertanke måste visa sig vara en påtaglig orimlighet.

Det måste dock finnas någon anledning till en tro, som strider mot både förnuft och erfarenhet och ändock är så allmänt utbredd och så ihärdigt fasthållen. Anledningen är i sjelfva verket icke svår att finna. Låtom oss göra en jemförelse! Att vara högmodig är, såsom alla veta, att vilja anse sig bättre än andra. Det är dock mycket vanligt, att högmodiga menniskor icke äro bättre, utan i stället sämre än andra. Icke desto mindre kunna de förblifva högmodiga hela lifvet igenom och fortfarande anse sig bättre än andra, oaktadt hvarje dag ger dem tillfälle att se, att de icke äro det. Deras tro på sin egen förträfflighet har således intet annat stöd än högmodet sjelft; men så länge högmodet är oförminskadt, står denna tro fast, i trots af både förnuft och erfarenhet. Vi behöfva knappt tillägga, att det förhåller sig på samma sätt med den tro, hvarom nyss var fråga.

Låtom oss göra en ytterligare jemförelse! När ett djur ser något föremål, som det behöfver till sin näring eller till att bygga sitt bo af, så tillegnar sig djuret detsamma utan tvekan. På enahanda sätt förfar också det späda barnet, tills det fått lära sig annat. Af naturen synes hvarje lefvande varelse utgå från den enkla förutsättningen: allt tillhör mig. Sedan kommer lifvets strid och gör oupphörliga inskränkningar i denna alltomfattande eganderätt, och hvad menniskorna angår, få de dessutom genom uppfostran och genom samhällets lagar kännedom om, att hvars och ens rättigheter äro i hög grad begränsade. Icke desto mindre står hos de flesta sjelfva grundsatsen »allt är mitt» i sina allmänna drag kvar; den får visserligen en jemkning genom tillägget: »utom hvad styrkan eller lagarne frångå mig», men der sjelfvissheten är stark, tillägger hon i tysthet: »och hvad styrkan eller lagarne frångå mig, det är alltsammans mig *från*rofvadt; ty allt skapadt är till *min* nytta» (så tänker den egennyttige), »eller för att lyda *min* vilja» (så tänker den hersklystne). Se der den andra anledningen till

menniskans så vidunderliga anspråk, att allt annat i världen skall vara till blott för hennes skull! Ingen må undra på, att en öfvertygelse, som har sin rot i högmod, egennytta och hersklystnad, är lika stark och lika allmän, som de driffr, från hvilka den leder sitt ursprung.

Men det ligger dock, såsom redan blifvit sagdt, en vigtig sanning till grund för detta anspråk och den sanningen bör komma till sin fulla rätt. Det eger verkligen i viss mening sin rättighet, att alla öfriga varelser i världen äro till för människans skull; endast måste man då, för att ej missförstå och förvränga denna sanning, tillägga, att människan sjelf är till för de öfriga varelsernas skull. *Allt är ett stort organiskt helt, hvori den ena delen är till för den andra och alla för det hela.* Det är alldeles ingen skam för människan och nedsätter ingalunda hennes värdighet, att hon har pligter att uppfylla äfven mot lägre varelser, om hon sjelf derigenom kan blifva bättre och ädlare; ty hennes eget förnämsta mål är att förädlas, och vinner hon ej detta mål, så har hon lefvat förgäfves, huru mycket och hvad helst hon annars vunnit. Det vore tänkbart — jag vill dermed ej säga, att det någonsin skall i verkligheten inträffa — att människan kunde göra sig naturens krafter fullkomligt underdåniga, att hon kunde kasta allt ansträngande arbete ifrån sig och lefva som i ett oafbrutet gästabud; men hvad gagnade henne det gästabudet, om det beständigt stördes af kif och tvedrägt, af högmodet, hersklystnaden, elakheten! Det vore också tänkbart, att människorna en gång kunde komma derhän, att de hade, såsom Aposteln Paulus säger, »all vishet och allt förstånd»; men om de icke derjemte äfven hade kärleken, så vore det dem, såsom samme apostel vidare säger, ändock »*icke nyttigt*», icke nyttigt i detta ords högsta och sanna mening. De skulle med allt detta ändock i det väsentliga icke hafva vunnit, utan snarare förlorat, om de ej lärt att kufva sina onda böjelser och begär, samt gifvit ökad styrka åt de goda driffrerna, d. v. s. låtit välviljan mot lyckligare medvarelser och barmhertigheten mot

de olyckliga uttränga afunden och hatet mot de förra samt likgiltigheten och hjertlösheten mot de senare. Så besynnerligt det än må förefalla, så är det likväl icke desto mindre sant, att kärleken är det nyttigaste af allt, ty han är vägen till *det högsta goda*, och det högsta goda bör väl den förnuftbegåfvade människan i främsta rummet eftersträfva. Skulle måhända djuren kunna vara människan till gagn i denna sträfvan? Skulle det kanske förhålla sig så, att djuren äro till för människans nytta *äfven* eller till och med *företrädesvis* i denna betydelse?

Vi behöfva knappt erinra om, att verklig förädling aldrig kan vinnas derigenom, att man bekämpar en eller flera onda böjelser för att kunna tillfredsställa andra sådana. Icke är den människa bättre än andra, som lägger band på sin förbittring därför, att hon hyser fruktan för den, som hon är förbittrad på, eller därför att hon genom honom vill ernå en fördel, som hon annars skulle nödgas försaka. Att kufva ett ondt begär, för att tillfredsställa ett ännu mäktigare sådant, är att utdrifva djeflar med Beelsebul. Det onda måste bekämpas genom det goda: sjelfviskheten måste undanträngas för att lemna plats åt kärleken. Hvem skulle ej inse, hvilken ofantlig nytta människan i detta hänseende kan hemta af djurverlden, hvilka rika tillfällen den erbjuder henne till öfning i godhet och oegennyttigt medlidande! Det är svårt att endast i beröring med människor lära sig att vara rättvis och god utan egennyttiga biafsigter — än är det fruktan för straff, än hoppet om belöning, som då utgör den egentliga, ofta den enda bevekelsegrunden till våra handlingar —, men i vårt förhållande till djuren kunna sådana biafsigter nästan aldrig få någon plats; der visa våra handlingar tydligast hvad vi äro; och den, som lärt sig att mot värlösa varelser kufva sina onda lidelser och utan tvång och utan anspråk på belöning utöfva rättvisans och barmhertighetens dygder, han skall förvisso äfven mot sina medmänniskor utöfva dem, och frukterna af en sådan förädling skola sålunda i främsta rummet komma människoslägtet till godo. I sanning, om

djuren ej hade någon annan bestämmelse än att på detta sätt bereda vårt slägte nytta, så vore det målet ensamt stort nog, och skulle man fråga sig, om djuren företrädesvis blifvit skapade för människans högre eller hennes lägre nytta, så kan det ej vara tvifvelaktigt, att ju det är den förra, som Försynen i främsta rummet åsyftat med deras tillvaro.

Utgå vi från denna synpunkt, så blir lätt att finna hvad som utmärker det sanna djurskyddet till skilnad från det falska eller blott skenbara. Det förra åsyftar icke endast att minska de lidanden, framför allt *de stora lidanden*, som oförskyldt tillfogas djuren, utan äfven och ännu mer att implanta rättvisa och barmhertighet mot alla utan undantag. Det är djurskydd och människoskydd på samma gång. Det är skydd för den svage mot den starke, och det är skydd för den starke emot sig sjelf, mot frestelsen att missbruka sin styrka. Tydligt är detta missbruk desto större, ju värnlösare den svage och ju öfverlägsnare den starke är, framför allt i afseende på intellektuel kraft. Derför upptrör det oss mera, då en orättvisa eller grymhet begås af bildade, än då den begås af obildade människor, mera då den begås med kall öfverläggning, än då den sker af öfverilning, t. ex. i ett utbrott af vrede. Man kan nemligen i de senare fallen alltid lägga en del af skulden på okunnigheten eller på ögonblickets uppbrusning, och man kan ännu bibehålla hoppet, att en bättre upplysning och en lugnare besinning skola framkalla ånger. Men der grymheten utöfvas med berädd mod och efter uttänkt plan, och dertill försvaras såsom berättigad, der är, menskligen taladt, en sådan förhoppning omöjlig.

Och just ett sådant djurplågeri är vivisektionen. Tiden medgifver ej, och det skulle för öfrigt icke vara lämpligt att vid detta tillfälle närmare beskrifva, huru det plågar tillgå i »vetenskapens pinorum». De, som önska inhemta kännedom härom, kunna med lätthet förvärfva den i flera allmänt tillgängliga skrifter. Hvar och en, som vill göra sig mödan att genomläsa någon af dessa, skall helt visst

finna sig öfvertygad om, att vivisektionen icke blott är det grymmaste djurplågeriet och det, som minst kan ursäktas genom obetänksamhet, okunnighet eller ögonblickets öfverilning, utan äfven det mest förderfvande i moraliskt hänseende, emedan det ovilkorligen måste allt mer och mer utplåna den känsla för rätt och barmhertighet, utan hvilken något sant människovärde icke finnes.

Man borde kunnat vänta, att vivisektionens idkare skulle hafva att andraga några särskilda och oomkullkastliga skäl, hvarpå de kunde stödja sina anspråk att få ostraffadt göra hvad som annars är i lag förbjudet och som hvarje ädelt tänkande människa måste på det djupaste ogilla och afsky. De hafva emellertid icke kunnat i hufvudsaken förebringa några andra skäl än dessa tvenne: att *ändamålet helgar medlen*, och att de *qual, som vivisektionen förorsakar djuren, äro en försvinnande obetydlighet*. Vi kunna ej underlåta att närmare betrakta dessa påståenden.

Hvad först angår den bekanta grundsatsen, att *ändamålet helgar medlen*, så behöfver jag, för att den rätt skall kunna bedömas, endast erinra om, att den af jesuiterne, från hvilka den är lånad, blifvit använd till att försvara äfven de förfärligaste brott, och att för öfrigt hvar och en skulle på samma grund kunna anse sig berättigad att utföra hvilka gerningar som helst, allenast han kan förebära ett ändamål, som i och för sig är lofligt. Vill någon förvärfva sig kunskaper, och behöfver han för sådant ändamål köpa sig dyrbara böcker eller göra kostsamma resor, så skulle det, med tillämpning af denna regel, vara likgiltigt genom hvilka medel han skaffar sig de penningar, som erfordras. Önskar någon samla ett kapital för att dermed betrygga sig och de sina mot nöd och brist, så vore han fullt berättigad att förskaffa sig detsamma genom stöld eller bedrägeri eller andra nesliga konstgrepp. Önskar någon hjälpa en vän eller en anhörig, t. ex. genom att skaffa honom en inbringande syssla, så vore han berättigad att genom list eller våld undantränga den eller de mera förtjente, som kunde stå i vägen. Men

hvem skulle ej finna, att sådana läror innebära hvarken mer eller mindre än fullständig demoralisation! Hvilken menniska, som eger oförvilladt samvete, skulle ej inse, att äfven det bästa ändamål icke kan helga brottsliga medel, men att sådana medel i stället vanhelga äfven det bästa ändamål! Det är i de flesta fall icke målet, utan fast mera medlen, som skilja den rättrådige från förbrytaren. »I afseende på syftemålen öfverensstämma nästan alla: de vilja hafva sin goda utkomst, och de vilja hafva magt och anseende; men för att uppnå dessa syften begagnar sig den ene af ärligt arbete, en annan af våld och list, och just de olika medlen stämpla den ene till en redbar och aktningvärd samt den andre till en moraliskt dålig menniska. Till och med om det gäller långt större och högre intressen, t. ex. om någon söker befrämja sitt fäderneslands verkliga eller förmenta bästa genom att medelst lönmord undanrödja den eller de personer, som synas honom utgöra hinder därför, så är han en grof brottsling, naturligtvis icke för målets, utan endast och allenast för medlens skull.» Det är visserligen ett faktum, att många menniskor i sina gerningar låta ändamålet helga medlen, men de flesta göra det nästan omedvetet eller under inflytelsen af ögonblickets frestelse och skulle icke ens inför sig sjelfva vilja tillstå, att de följa en sådan grundsats. Det är endast jesuiterne och vivisektorerna samt vissa attentatsmän, som göra det med fullt medvetande, och som icke blott handla efter den, utan äfven försvara den såsom riktig. Det är illa nog att *handla* orätt; men att göra det *af grundsats*, är dock tusen gånger värre.

Hvad dernäst angår påståendet, att *alla de kval, som vivisektionen förorsakar djuren, äro en försvinnande obetydlig-het*, så visar detsamma, att vivisektorerna ännu alltjemt lefva i den naiva tron, att allmänheten icke känner deras hemligheter och aldrig skall kunna få någon kännedom om dem. Mycket deraf är dock redan temligen allmänt bekant. Det är bekant, att man pinar offren icke några ögonblick, utan stundom hela dagar, veckor, månader, år; att man svälter

ihjel dem, kokar och steker dem lefvande, förgiftar dem och plågar dem på otaliga andra sätt, som endast vivisektorer kunna uppfinna. Nu säger man oss, att alla dessa qval äro en försvinnande obetydlighet; men hvem som helst kan förstå, att de tvärtom äro gräsliga, och det är framför allt de gräsliga smärtorna, som hafva rätt att fordra medlidande. Mindre smärtor höra till lifvets vanliga lott; hvarje lefvande varelse måste fördraga sådana och kan fördraga dem utan att känna lidandet alltför svårt. Men det är en himmelsvid skilnad mellan små och stora smärtor. Tusen af det förra slaget äro en obetydlighet mot en enda gräslig smärta, och just de stora smärtorna utgöra den atmosfär, hvori vivisektionen lever och andas. Annars hade någon kamp mot dess idkare aldrig börjat, och den skulle utan tvifvel genast upphöra, om de ville lofva att göra sina offers pina lindrig, och om de erbjödo tillförlitliga garantier för, att löftet också verkligen blefve uppfyllt. Men i stället gör vivisektionen ännu alltjemt anspråk på rättigheten att obehindradt och utan kontroll få utöfva äfven den yttersta möjliga grymhet. Skulle någon tro, att denna beskyllning vore öfverdrifven, så må han blott tänka på, att vivisektorerna ofta afsigtligt neka de pinade djuren sjelfva dödens välgörning, att de ofta genom sinnrikt uttänkta medel göra dödskampen så långvarig som möjligt, samt att de med stigande förkärlek och i allt mera ökad utsträckning vid sina experiment begagna det gift, *curare* kalladt, hvarmed vissa indianstammar plåga förgifta sina pilar, och hvars användande är fullt värdigt den samskyldige vilden. Då detta gift gör djuret till ett redlost offer i sina plågares händer och på samma gång beröfvar det förmågan att ens genom ett ljud eller en blick gifva uttryck åt sitt qval, så må man ej undra öfver, att det för vivisektorerna blef ett i högsta grad välkommet medel, hvarigenom de kunde icke blott bespara sig besväret att fastbinda djuren, utan äfven härda sig sjelfva mot allt medlidande. Vi skola låta Frankrikes och Sveriges förnämste vivisektorer beskrifva giftets verkningar. Den förre, Claude Bernard, säger:

Denna död, som synes smyga sig öfver menniskan så mild och smärtlös, är i stället, såsom en närmare undersökning visar, åtföljd af de fruktansvärdaste lidanden, som fantasien kan föreställa sig. I dessa orörliga lemmar, bakom denna uttryckslösa blick och under dödens mask fortlevva medvetandet och förmåelsen utan minskning och utan afmattning. Det lefvande liket framför oss hör och ser allt, som föregår omkring det, känner smärta vid beröring, kan tänka, känna och vilja; endast förmågan att gifva uttryck åt detta inre lif är förlorad.»

Och Professor Holmgren yttrar sig i samma ämne sålunda:

Det finnes ett gift, som förlamar all frivillig rörelse, men lemmar allt annat i fred. Detta gift är det grymmaste af alla. Det förvandlar oss i ett ögonblick till ett lefvande lik, som hör och ser och känner allt, men icke kan röra en enda muskel, således ej kan för någon varelse gifva den minsta vink om sitt hopplösa läge. Endast hjertat klappar ännu och talar sitt stumma språk.»

Men om nu detta gift, såsom herr Holmgren så sant och träffande säger, är »*det grymmaste af alla*», hvad vill det då betyda, att vivisektionen oupphörligen använder det? Kan sådant väl kallas annat än oförsvarlig grymhet? Ja, det gifves vivisektorer, som särskildt experimentera med att framkalla de högsta möjliga grader af smärta. Den beryktade Mantegazza uppfann för detta ändamål ett sinnrikt instrument, som han sjelf benämnde med det uttrycksfulla namnet »pinaren,» och som han utförligt beskrifvit till nytta och vägledning för andra. »Med detta instrument», säger han, (märk väl, hans syftemål var, enligt hans egen utsago, att framkalla *omätlig smärta!*) »kan jag gripa och sönderklämma ett öra, en fot eller en del af huden; jag kan lyfta upp djuret, hållande det i den lidande delen, och från alla sidor sönderklämma och sönderslita det.» På detta sätt pinade han ofta ett och samma djur hela dagen igenom, och huru fullkomligt han hade frigjort sig från hvarje känsla af medlidande — derom vittnar hans egen bekännelse, då han säger: »dessa försök fortsattes af mig med synnerligt nöje och stor uthållighet under ett helt års tid.» Hvilken

tid af njutning för detta vidunder till människa, och på samma gång hvilken tid af lidanden för de sjufallt olyckliga offren! Men icke nog härmed. Det är synbarligen, såsom redan blifvit antydt, hans afsigt att uppmuntra andra att beträda och fortgå på samma bana, och det kan tyvärr icke finnas något tvifvel om, att han redan lyckats vinna efterföljare. Så mycket är bekant, att man äfven i Sverige experimenterar öfver smärtan, oaktadt fysiologer af erkänt anseende enstämmigt och på det bestämdaste förklarar, att det är omöjligt att vinna någon säker kännedom om djurens smärtor. Hvad är då detta gräsliga och gagnlösa pinande annat än höjden af obarmhertighet! Och ändock kunde en af våra inhemske vivisektorer vid 1884 års riksdag »i barmhertighetens namn» yrka, att vivisektionen måtte få vara fri och ingen gräns och ingen kontroll sättas för den samma. Sådant är en vivisektors begrepp om barmhertighet!

Men vivisektionen är ej blott det obarmhertigaste djurplågeriet, utan äfven, såsom redan är nämndt, det mest förderfvande i moraliskt hänseende; ty *det förgiftar sjelfva tänkesättet*. Det ligger nemligen i sakens natur, att hvar och en, som vill anse sig berättigad att utöfva orättvisa och grymhet, skall icke blott i enskilda fall söka intala sig, att ett sådant handlingssätt icke är brottsligt, utan äfven söka tillegna sig eller sjelf tillskapa en allmän verldsåsig, som ger stöd åt denna uppfattning. Också finner man, att vivisektionens förnämste målsmän utan förbehåll uttalat en sådan verldsåsig. Jag vill till bevis härpå anföra den sannolikt för många bland de här närvarande redan kekanta trosbekännelse, som den ryktbare vivisektoren Du Bois-Reymond aflagt i följande märkliga ord:

Djerf på denna det obegränsade tviflets höjd, försmår forskaren att med fantasibilder fylla den gapande tomheten omkring sig och blickar utan fruktan in i den obarmhertiga och på allt gudomligt blottade naturens drifverk.

Meningen är i korthet: det finnes ingen sanning, ingen Gud, ingen barmhertighet. En sådan verldsåskådning är

icke blott den mest hemska och förtviflade, som kan tänkas; den innebär tillika ett öppet förnekande af allt det ädla och goda, som finnes i världen, och först och främst af allt godt och ädelt i menniskonaturen. Den gör människan till ett vilddjur, på hvilket civilisationen fruktlöst förspilt sitt arbete.

Det fattades emellertid ännu ett moment i denna verldskådning, och detta hafva andre vänner och idkare af vivisektionen icke försummat att tillägga. De säga, att *kampen för tillvaron är naturens högsta lag*, och de utsträcka utan förbehåll denna lag äfven till människoslägtet. Det är således striden *utan rättvisa och förbarmande*, som från vivisektionens synpunkt är högsta lag och högsta rätt. Man inser lätt, hvad en sådan moral skall bära i sitt sköte. Hvem som helst kan förstå, att den skall efter hand beröfva oss alla de välgärningar, som civilisationen skänkt oss, och sluta med ett allas krig mot alla i kolossala dimensioner.

Man har talat om *vivisektionens nytta*. Icke underligt, att idkarne af det hemska yrket ofta och gerna tala om dess nytta. De veta väl, att det är derigenom, som de säkrast och lättast kunna vinna allmänheten på sin sida, åtminstone alla dem, för hvilka äfven den minsta egna fördel icke är för dyrt betald med huru stora kval som helst för andra. Det torde emellertid knappt behöfva sägas, att den lägre nyttan alltid bör stå tillbaka för den högre, och att den förra, äfven om den vore viss och obestriddig, aldrig får sökas eller förvärfvas med uppoffrande af rättvisa och barmhertighet. Men påståendet om vivisektionens praktiska nytta har för öfrigt aldrig blifvit bevisadt. I rak motsats till alla sådana försäkringar har ett stort antal utmärkta läkare och vetenskapsmän förklarat, att vivisektionen är för läkarekonsten utan gagn, att alla de upptäckter, som tillskrifvas experiment på lefvande djur, vunnits eller kunnat vinnas utan hjälp af sådana, ja, att vivisektionen stundom till och med fört läkarekonsten på alldeles vilseledande vägar. Redan känner man flera fall, då resultatet, som vunnits genom

djurexperiment, gifvit anledning att på människor företaga operationer, som medfört döden. Vid en föregående årsammanskomst hade jag tillfälle att omnämna d:r Blocks operation på en 14-årig flicka i Danzig. I år har, såsom bekant är, någonting liknande inträffat i London, i det att en man, som led af hjerntumör, blef med ledning af prof. Ferriers på vivisektion grundade s. k. upptäckter opererad, äfvenledes med dödlig utgång. Båda dessa operationer prisades emellertid, innan erfarenheten fält sin afgörande dom öfver dem, såsom upptäckter af allra största vigt för menskligheten och såsom oomkullstöttliga bevis på vivisektionens nytta och outhärlighet. Till enahanda kategori kunde vidare hänföras äfven den spanske läkaren d:r Ferrans skyddsypningar mot kolera, hvilka nyligen af den franska undersökningskommissionen förklarats vara alldeles onyttiga, men som emellertid sägas hafva bragt ett ofantligt antal människor om lifvet. Att dylika misslyckade försök skola med hvarje år blifva allt mera talrika, ligger i sakens natur. Det är en nödvändig följd af vivisektionens grundsats, att man måste anställa experiment på människor, så ofta tillfälle dertill erbjuder sig, ty endast genom sådana kan det med säkerhet afgöras, hvilka djurexperiment som ega användning på människor eller icke; och då djurens organisation i så många afseenden är olika med människans, så måste olycksdigra misstag oupphörligen förekomma. Detta är den nytta, som för *framtiden* är att vänta af vivisektionen. Att den *hittills* icke gjort något gagn, har från sakkunnigt håll uttryckligen blifvit medgifvet. Claude Bernard, den största auktoritet, som ännu funnits på vivisektions-fysiologiens område, yttrade för några få år sedan, då han var nära slutet af sin långa, nästan oafbrutet åt djurexperiment egnade lefnad: »Våra händer äro visserligen ännu tomma, men vår mun är full af berättigade löften för framtiden.» Hvad dessa löften för framtiden egentligen innebära, har nyss blifvit visadt. Och huru skulle man väl kunna vänta att på brottets träd finna annat än giftiga frukter?

Men i sjelfva verket är det icke nyttan, som utgör vivisektionens egentliga syftemål. Flere bland dess mest framstående idkare hafva öppet erkänt det. Sveriges ryktbaraste vivisektor har under många år anställt försök med att »göra dufvor till hökar» genom att tvinga dufvorna att uteslutande lefva på kött diet. Han har på detta sätt, såsom det framgår af hans egen berättelse, låtit en hel mängd dufvor förgås genom svält och orenlighet. Försöket lyckades icke — något, som hvar och en kunde veta på förhand —, men äfven om det hade lyckats, hvad nytta skulle väl derigenom kunnat vinnas? Experimentets uppfinnare säger sjelf att någon nytta i egentlig mening dermed icke ens varit åsyftad. Det förhåller sig på samma sätt med otaliga andra bland vivisektionens grymmaste djurplågerier. Hvad gagn kan man väl hemta af att veta, huru många dagar, timmar eller minuter, som erfordras för att svälta, koka eller steka till döds hundar, kattor o. s. v.? Men allt detta hänföra vivisektorerna under benämningen *nytta för människoläget*, när de vilja rättfärdiga sig och ställa sig in hos den stora allmänheten, af hvars tolerans deras yrke i så hög grad är beroende. Till och med sådana experiment, som framsprungit ur de mest befängda infall och hvilkas tillämpning på människor ej skulle kunna betraktas annorlunda än som rent mord, prisas såsom upptäckter, egnade att bereda vårt släkte utomordentliga välsignelser. För att skydda mig mot misstanken att härmed hafva sagt något, som icke kan bevisas, tillåter jag mig att ordagrant anföra följande meddelande, hemtadt ur en svensk vetenskaplig tidskrift: *

Herr Holmgren fäste uppmärksamheten på den i senare tider så mycket använda *frysningmetoden* eller metoden att hastigt utsetta lefvande organer för en mycket låg temperatur, hvarigenom alla kemiska processer i desamma upphävas eller åtminstone reduceras till ett minimum. När organerna sedermera upptinas, befinna de sig följaktligen åter lefvande och precis på samma punkt, som vid infrysningen. Herr Holmgren lät hjernan af en groda på detta sätt hastigt infrysa medelst användning af af-

* Upsala Läkareförenings Förhandlingar. 4:de Bandet, sid. 695.

dunstande eter i en apparat, sådan som kirurgerne använda för lokal anæsthesi. En groda, så behandlad, lever åter upp, när hjernan upptinas. A priori finnes intet skäl, hvarför ej det samma skulle låta sig göra äfven med varmblodiga och större djur, förutsatt att man egde apparater, som äfven hos dem kunde åstadkomma en hastig infrysning, och förutsatt att den kemiska processen i organernas frusna tillstånd verkligen hvilar. Många skäl tala därför, bland andra det, att stelfrusna lemmar vid försigtig behandling kunna åter upptinas, utan menliga följder af frysnigen. Konseqvenserna af denna metod leda till tanken på möjligheten att kunna *låta en hel människa infrysa* * och sedan efter någon tid, *huru lång som helst* *, åter upptina frisk och sund i samma skick, som då hon infrös. En inrättning för detta ändamål, om den kunde *förverkligas i stor skala* *, skulle vara af *ovärderlig praktisk nytta* *, t. ex. vid annalkande farsoter, vid hungersnöd o. s. v. Den har emellertid, såsom man lätt kan inse, vida större praktiska än teoretiska svårigheter emot sig.

Man stannar ovilkorligen i förlägenhet, om man skall tro, att en dylik idé verkligen på allvar uppstigit i någon människas hjerna, eller att hela berättelsen endast åsyftar att på det för vivisektorerna egendomliga sättet rekommendera sin konst hos allmänheten. I senare fallet vore det endast en följdriktig tillämpning af deras erkända ordensregel. Det vore för öfrigt visst icke något enstaka exempel på deras sanningskärlek. Erinra vi oss, huru de förklarar, att deras motståndare förfalskat eller rent af uppdiktat de fakta, hvilka åberopats såsom exempel på vivisektionens sätt att gå till väga, oakadt dessa fakta varit allesamman hemtade ur deras egna skrifter; huru de vidare försäkrat, att alla vivisektionens kval äro en försvinnande obetydlighet, att ingenting uraktlåtes för att göra offrens lidanden så lindriga som möjligt, och att i alla händelser ingen vivisektion företages, utom då nödvändigheten kräfver det; ja, huru de till och med dristat försäkra, att de djur, med hvilka de företrädesvis experimentera, knappast ega någon känsla och följaktligen icke heller kunna erfara någon egentlig smärta:

* Kursiveringen af oss.

så hafva vi framför oss en hel rad af osanningar, till hvilka man länge skall förgäfvos söka efter motstycken.

Och slutligen är det lika sanningsenligt, då de försäkra, att de betrakta vivisektionens djurplågeri såsom en hård nödvändighet, hvilken de emot sin vilja och med svidande hjerta nödgas underkasta sig. Hvad är väl detta för en nödvändighet, och hvem har pålagt dem densamma? Endast deras egen smak och böjelse. Verkliga förhållandet är, att de betrakta vivisektionen icke såsom en hård nödvändighet, utan i stället såsom en njutning. Jag vet icke, om det finnes några undantag bland ofullkomliga vivisektorer; men bland de fullkomligare kan man ej vänta att finna ett enda sådant. Vi hafva vivisektorns ideal teckadt af en framstående fackman, som kunde tala af egen och långvarig erfarenhet. Professor Cyon beskriver detta ideal sålunda:

Den äkta vivisektorn måste gå till en svår vivisektion *med samma gripande känsla af fröjd, med samma njutning**, hvarmed kirurgen företager en operation, hvaraf han väntar utomordentliga följder. Den, som *skyggar tillbaka för att sönderskära ett lefvande djur**, den, som *skrider till en vivisektion såsom till en hård nödvändighet**, han skall väl kunna eftergöra en eller annan vivisektion; men han skall aldrig blifva virtuos i konsten.

Här ser man i klara och tydliga drag, hurudan den äkta vivisektorn bör vara. Men den, som är sådan, han är en skrymtare, om han säger, att vivisektionen är en hård nödvändighet, som han med svidande hjerta underkastar sig.

I »den äkta vivisektorn» träder oss till mötes typen af raffinerad moralisk förvildning; ty om en dålig handling är mindre brottslig i samma mån den blifvit utförd med inre motsträfvighet och efterföljes af snar och genomgripande ånger, så måste hos den vivisektor, som icke erfar ett spår af motvilja eller ånger, utan känner idel fröjd vid åsynen af sina offers qval, och som kan egna hela sitt lif åt ett sådant handverk, den högsta tänkbara grad af förhärdelse vara för handen. Och om det vidare är hvarje äkta vivisektors ön-

* Kursiveringen af oss.

skan och uppgift att utbilda så många andra som möjligt till äkta vivisektorer, så består hans hela lifsgerning uti att i oändlighet sprida fysiskt elände och moraliskt förderf omkring sig.

Jemföra vi härmed djurskyddets syftemål, som träffande är sammanfattadt i dess valspråk: *rättvisa mot alla och barmhertighet mot det stora och oförskyllda lidandet, den lidande må vara hvem som helst*, så finna vi, att detta just är den sanna civilisationens grundtanke, utvecklade i sina naturliga och nödvändiga konsekvenser. Djurskyddets mål är därför, såsom redan är nämnt, icke blott att skydda djuren från stora och med afsigt dem tillfogade lidanden, utan äfven och ännu mera att skydda människosläktet mot den moraliska pest-smitta, som alstras af grymheten. I båda dessa afseenden är vivisektionen djurskyddets skarpaste motsats och afgjordaste fiende. Hvad är väl vanligt djurplågeri mot vivisektionens kval, och hvad är en vanlig djurplågare i jemförelse med den, som sönderskär lefvande djur i många tusental! Och se vi sedan på vivisektionens grundsats; fråga vi oss, hvad det innebär, att det finnes ingen sanning, ingen Gud, ingen barmhertighet, och att kampen för den jordiska tillvaron, striden utan rättvisa och förbarmande, är lifvets högsta lag, så skall säkerligen hvar och en finna, att, i samma mån sådana läror, predikade från bildningens högsäten, vinna spridning i allt vidsträcktare kretsar, i samma mån skola vi närma oss civilisationens aftonskymning eller, rättare, den natt, den natt *utan stjernor*, der hvarje skymt af himmel försvunnit.

Om vivisektionens berättigande.

Föredrag af J. O. Thomsen.

Högtärade församling.

Då man också uppmanat mig att hålla ett föredrag vid Nordiska Samfundet till bekämpande af det vetenskapliga djurplågeriets årsmöte skall jag naturligtvis ej kunna underlåta att behandla frågan om vivisektionens berättigande; och fastän jag såsom teolog ej kan hafva den vetenskapliga kunskap uti fysiologien och medicinska vetenskapen, hvilken ofta påståtts vara af nöden, för att kunna bedöma den omnämnda saken, så eger denna såsom allmänt är känt ju äfven en moralisk och religiös sida, och det föreligger nu så många vittnesbörd för och emot saken, att en meniska med vanlig bildning väl kan följa utvecklingen så till vida, som nödvändigt är, för att kunna bilda sig en föreställning om, huru han från sin sida måste anse denna. Nåväl låt mig först kasta en allmän blick på djurverldens ställning inom universet.

Då Gud hade ordnat de närvarande tingens tillstånd i de 6 perioder, hvilka den heliga skrift benämner med uttrycket dagar, såg han allt det han hade gjort, och si det var ganska godt. Hans öga hvilade med välbehag på djurverlden såsom en del af denna skapelse såväl som på människan, och han satte människan till att herska öfver hafvets fiskar, himlens foglar, markens vilda och tama djur och allt det, som krälar på jorden. Så länge ingen synd var i verlden, så länge var äfven den skönaste harmoni emellan de olika skapade varelserna, och liksom människan stod i ett barnsligt lydnadsförhållande till Gud och med fri kärlek underkastade sig honom, så åtlöd äfven djuret människan

frivilligt och gladt. Gud ledde djuren till människan för att han skulle gifva dem namn; Adam var sig sin öfverlägsenhet medveten och fruktade ej för djuren, lika litet som de för honom. Och ännu dödades ej djuren för att vara födoämnen för människan, utan korn och frukter voro hennes spis, liksom det gröna gräs och markens örter voro gifna djuren till spis.

Syndafallet har ändrat allt detta. Och hvad än otron måste känna sig frestad att tänka om bibelns skildring af skapelsehistorien, så mycket är visst, att för den som enfaldigt tillagnar sig det ljus, som skiner oss tillmötes från Guds uppenbarade ord, för honom står det klart, hvad som annars måste bli en olöst gåta.

Gud kunde såsom den *gode*, den eviga kärleken ej skapa annat än godt; hvarje skapad varelse skulle, om allt hade gått efter Guds vilja, ha fullkomligt uppfyllt sin plats i universet, och frid och endragt, kärlek och lydnad efter Guds ordning hafva herskat.

Det onda, kriget och striden, döden och förvetligheten, allt detta kunde blott framkomma genom ett frivilligt lösräckande från Gud och hans ordning; och utan att här vilja närmare gå in på fallets anledning och karakter, så vilja vi blott betrakta dess resultat, den störda harmonien i universet. Då människan, som blifvit satt af Gud som hans representant på jorden, såsom väktare af paradiset, frivilligt gaf den onde och det onda tillgång till sig, så var härmed hela skapelsen blottstöld för förderfvaren och de samma vilda lidelser, hvilka genom djefvulens list och vårt affall från Gud inkommit i människans själ och sönderslitit den, hafva dess följeslagare, sjukdom, lidande och död äfven inträngt i djurverlden.

Hos de tama djuren har räddhåga och fruktan ofta trädt i stället för tillgifvenhet och lydnad; och hos de andra djuren se vi grymhet och rofgirighet, så att ett inbördes krig emellan dem och menniskan sinsemellan framkommit. Men just derföre att förbannelsen kommit öfver hela världen för vår skull, borde medvetandet af, att vi varit orsaken till,

att detta elände kommit öfver djuren, beveka oss till barmhertighet emot dem.

Och tro vi, att Kristus kommit i verlden för att omintetgöra djefvulens gerningar och befria de förtryckta, så böra vi ju inom de kristliga statssamfundnen förvänta, att ej blott människohandel och qvinnans förnedring till att vara mannens träl och föremålet för hans otyglade begär skulle bli upphäfd, utan att man ock der skulle se en sträfvan efter att bevisa rättvisa och barmhertighet emot djuren så mycket mera, som de sakna förmåga att i någon mån skydda sig sjelf mot grymheten.

Menniskans värde framför djuren tyckes äfven de medgifva, som annars luta åt det hållet att vilja betrakta meniskan — ej såsom Guds ord lär oss betrakta henne såsom skapad i Guds beläte, utan ensamt såsom en om än den högsta utveckling af den eviga urcellen, såsom den bästa naturprodukten; men också i detta fall ses betydelsen af människans religiösa ståndpunkt under hennes arbete och verksamhet på hvar och ett annat sätt; ty ensamt den, som betraktar det oss gifna herradöme öfver djuren såsom oss anförtrodd af Gud, såsom något, för hvilket vi derföre också skola aflägga räakenskap inför Kristi domstol, ensamt den fattar ock, att meniskan just såsom skapad i Guds beläte ensamt kan utöfva sitt herradöme öfver djuren rätt, då det sker i öfverensstämmelse med Guds sätt att herska: det är med rättvisa och barmhertighet. Hvar och en som herrskar måste herrska med rättvisa och i Guds fruktan, vare sig att han herrskar öfver djur eller människor.

Annars vore ju en herrskare identisk med en tyrann och man skulle vid ett sådant herradöme, som nu ofta utöfvas gentemot djuren, känna sig frestad till att instämma i det ropet, som på många punkter låter sig höra i våra dagar: »bort med alla herrar».

Det är säkert, att ensamt missbruk af makt såväl mot djur som människor vill framkalla den sammanstörtning af all gudomlig ordning och herradöme, som skriften tyckes antyda såsom den yttersta tidens nöd. Låtom oss då åtmin-

stone trakta efter att stödja det samma begreppet af herradöme genom att i gerningen visa det detta innebär uppoffrande rättvisa och harmhertighet.

Gud har väl, sedan människan genom fallet försvagats, tillåtit att döda djuren och äta dess kött. Han har visserligen sjelf fordrat djurets dödande såsom offer i gamla förbundets tid för att inskräpa den alltför lätt bortglömda sanningen, att synden måste sonas genom blodsutgjutelse, att människan ej sjelf kunde bära sin synd, att den måtte läggas på en annan, en oskyldig, kort sagt: för att under bilder och skuggor vittna om det »Guds lam, som bär världens synd», om honom, som frivilligt åtog sig vår skuld och led döden för oss, för att han derigenom kunde frälsa världen och åvägbringa den naturens pånyttfödelse, genom hvilken förbannelsen skulle borttagas från människan och dermed också ifrån djuren och hela jorden; som skrifvet står: att kreaturens högeliga åstundan väntar efter att Guds barn skola uppenbaras, efter kreaturen är vanskligheten underkastad emot sin vilja; men för hans skull, som dem underkastat hafver på en förhoppning. Ty kreaturen skola ock varda fria af förfänglighetens trädom till Guds barns hjertliga frihet. Rom 8: 19—21.

Men aldrig har Gud förordnat eller tillåtit grymhet emot djuren: Han kom dem ihåg, då vattuflo den gick öfver jorden och sörjde för djurverldens bevarande såväl som för människans. Hans förbund med Noak att ej ytterligare förstöra jorden genom vatten var ett förbund, som ej ensamt blef gjordt med människan utan med allt kött, »med alla lefvande djur, som med eder äro, heter det, 1 Mos. 9, 12. Herren varkunnade sig öfver Ninive ej blott för de många människors skull, som ej förstodo att göra skilnad på höger och venster, utan äfven för de många djurs skull. Jona 4, 11.

Han säger i Ps. 50, 10—11. *Alla djur i skogen äro mina* och boskapen på bergen, der de vid tusental gå. Jag känner alla foglar på bergen och allahanda djur på marken äro för mig.

Och visserligen förklarar Kristus, det vi menniskor äro bättre än många sparfvar; men han tillägger, att likväl icke en af dem faller till jorden Guds vilja förutan och lär oss att fatta tröst och förtröstan till Guds försorg om oss just genom att betrakta, huru han vårdar sig om alla sina skapade varelser, äfven de minsta, kläder liljorna och föder foglarna. Hvad skall man då tänka om det så kallade upplysta 19 seklet, som gjort sig till talman för ett alldeles ohejdadt missbruk af djuren för att befrämja vetenskapen. Eller måste man ej kalla det ett missbruk för blott att nämna ett, när fransmannen Magendie sönderskurit och till döden pinat 4000 hundar för att lära känna, hvilka nerver hafva hänsyn på kroppens rörelser, och hvilka på känslan. Och att han sedan åter sönderskurit 4000 andra för att påvisa, att hans första teori var orätt, en annan läkare åter en mängd för att påvisa, att det första påstående likväl var sant o. s. v.; och sir Charles Bell, som menar sig gjort den upptäckten, att den främsta af de 2 från samma punkt utspringande nervrötterna i ryggmärgen har afseende på rörelsen, den bakersta på känslan, gjort denne genom anatomiska undersökningar och om de vivisektoriska försök — (försöken på lefvande djur) säger, att de hafva gjort mera till att vidmakthålla villfarelser än till att stadfästa de rätta åsigtter, till hvilka man hunnit genom anatomiska försök och genom naturvetenskapen.

De som kunna önska att göra sig bekanta med, af hvilken art de försök äro, som göras i Paris och Tyskland och sannolikt till en del öfverallt, fastän måhända vi i detta stycke ännu gudi lof ej hunnit till samma höjd i vetenskaplig experimentering här i norden, som skett i våra sydligare länders laboratorier, hänvisa vi till fransmannen Cyons atlas öfver tortyrredskap och till de engelska prisskrifter emot vivisektionen, som utgifvits 1881 efter den i 1875 till ransakande af vivisektionens borttagande nedsatta engelska kommissionens sammanträde. Att genomsågning af ryggmärgen, utvaskning och genomborrning af lefvande djurs hjerna, öppnande af bröst- och maghålan, för iakttagande af olika giftters

verkan på andedrägt och matsmältning, djurs bakande i ugnar eller nedsänkning i is för att erfara huru stor värme eller köld medför döden o. s. v. hör till dagens ordning på många ställen, kan deraf ses, och måste visserligen räknas till grymheter. Men äfven här i norden har man gått ganska långt.

Såsom bekant gås vid försvar för vivisektionen vanligtvis ut ifrån den grundsats, att då man vid vivisektion kan *gagna människosläktet* och då man redan gjort mångfaldiga upptäckter, som mycket väsentligt gagnat medicinska studiet, så måste dessa försök på lefvande djur (hvarvid de arma djuren ofta plågas ej blott i dagar utan till och med i veckor och månader, ofta så länge till dess den inträffade döden hindrar fortsättningen) — fortsättas för att dervid göra nya upptäckter, ja säger man: de äro af sådan vikt, att all framgång i medicinen och det såväl med afseende på botande och förekommande af sjukdomar som ock med afseende på terapien eller läran om läkemedels användande, beror häraf.

Men äfven om så vore, torde det dock hända, att många ville rysa tillbaka för de svåra lidanden, som härvidlag påföras de arma djuren, och man får visst nog ej här använda en sats, som å andra områden blifvit så förhatlig (t. ex. genom inquisitionens medelålderliga tortyr för att utfinna sanningen) nemligen ändamålet helgar medlen, äfven om man betraktar och fullt ut medgifver människans högre värde framför djuren, och äfven om verkligt värderika resultat kunna uppnås.

Men om det nu till och med skulle visa sig, att de så kallade glänsande resultat uppblussade sig till ett intet, och att vivisektionen rent af inga resultat har att uppvisa, hvarmed den för den praktiska läkaren möjliggjort att bota eller förekomma sjukdomar eller att anvisa nya medicinska stoffer, hvad då?

Om det ytterligare visade sig, att den, som börjat experimentera på djur, mycket snart känner sig frestad att äfven betrakta människor, som komma under hans behandling, mera såsom intressanta föremål för vetenskapliga experimenter än som föremål för sin barmhertighet.

Om sålunda under påståande af att vilja gagna människoslägtet på ett område, det samma härigenom skadas på ett långt ädlare, nemligen det moraliska, hvad då?

Lord Bacon säger: Naturen har nedlagt i människans hjerta en ädel och förträfflig barmhertighetskänsla, som räcker till och med till de oförnuftiga djuren, hvilka till följd af Guds ordning blifvit underlagda hennes herradöme. Men när man i vår tid skildrar vivisektionens åtgärder, då är väl ej för mycket att säga det ordet: »obarmhertighet» passas bättre. (Popity — ingen barmhertighet är t. ex. namnet på en liten broschyr, som utgifvits i detta ämne af David Wrigt.) Och fastän vi icke tvifla på, det äfven goda och barmhertiga män, vilseledda af föreställningen om det utomordentliga gagnet, vetenskapen derigenom skulle skörda till människans bästa, försökt att experimentera med lefvande djur, så hafva vi från sådana män antingen ett otvetydigt erkännande af, att detta sedermera vållat dem stora samvetsförebärrelser eller att de lärt sig inse ej blott det obarmhertiga utan äfven det onödiga och onyttiga i dessa försök.

En gammal romersk läkare vid namn Celsus på kejsar Augusti tid (sålunda äfven omkring Kristi tid) säger: »Det är på samma gång utan nytta och grymhet att öppna lefvande kroppar med knifven, så att den samma konsten, som blifvit bestämd till beskydd emot och lindrande af lidandet, nyttjas för att tillfoga smärta och det af den grymmaste art. Af de ting, hvilka man söker utransaka på detta grymma sätt, finnes något, hvilket ligger alldeles utom den menskliga kunskapens område och annat, om hvilket man kan öfvertyga sig utan att använda sådana ogudaktiga undersökningsmetoder. Delarna af en lefvande kropp, hvilken på ett dylikt sätt undersökas få ett helt annat utseende och äro under helt andra vilkor än, när de äro i deras naturliga tillstånd. Kunna vi till och med i den hela och oskadade kroppen ofta genom yttre iakttagande upptäcka rätt betydliga förändringar, hvilka framkallats genom räddhåga, smärta hunger trötthet och 1000 sinom 1000 andra intryck, huru mycket större måste då icke de förändringar blifva, hvilka

verkställas genom de förfärliga insnitt, och det grymma sönderdelande, som vivisektören företar sig af *inre* delar, hvars byggnad är långt finare och hvilka bringas i helt ovanliga omständigheter.» Men vill man kanske säga: Det är en föråldrad åsigt och en okunnig hednings tal. Vål! mina vänner! kanske detta yttrande såväl med afseende på barmhertighet innehåller mycket bestämmande för mången vetenskapsman i detta 19:e seklet af den Kristliga hushållningen.

Vid engelska Comiténs möte i London för denna saks utransakande erbjöd läkaren herr G. Maçilwain sig inför den samma att bevisa icke blott att vivisektionen vore utan nytta utan äfven att den vore rent af vilseledande.

Sir Charles Bells utsagor har redan anförts. Sir Thomas Watson förklarade, det han med afseende på resultaten af försök på djur med verkan det af läkemedel icke hyste stort förtroende, då dessa som oftast öfva ett mycket olika inflytande på menniskor och djur, och att det därför kunde tänkas möjligt att en hel serie plågsamma försök gjordes på djur, hvars resultat med afseende på menniskan blott kunde vara vilseförande.

I samma ande uttalade sig dr. Cresp, och den bekanta kirurgen Lawson Tait har utgifvit en icke obetydlig afhandling hvars titel är:

» *Vivisektionens onytta.* »

Äfven en af vivisektionens ifrigaste förkämpar, Claude Bernard, yttrar som redan nämnd af Lektor Nordwall det den experimentela fysiologien ännu står med tomma händer fastän med munnen full af berättigade (??) löften för framtiden, — i sanning ett nedslående resultat efter så mycket arbete och så många arma djurs lidanden.

Börjar man med att förklara, det man blott motbjudande går till vivisektionen, men måste göra det för människans välfärds skull, ser man sig likväl snart tvungen att medgifva, det hela saken egentligen kommer slutligen ut qå kunskapstörst, på att på hvilket sätt det vara må söka tränga in i livvets mysterium. Dr. Burdou Andersson medgifver, fastän sjelf en ifrig experimentator, det läkarne hafva

mycket mera att lära genom erfarenhet vid sjukbädden och sitt sunda omdöme än de kunna lära af experimenter, — just därför att dessa hafva att göra med sunda organer — och medicinen med sjuka — och de erfarenheter som gjorts på djur äro af liten nytta för människans vidkommande och måste för att kunna tillämpas på människonaturen likväl först stadfästas genom försök äfven på den menckliga kroppen.

Faktiska resultat äro mycket svåra att uppnå. Undersökningarne beträffande tuberkulosens säte har till ex. företagits nu i 30 år utan resultat och är ännu allt jemt en öppen mark för vetenskapen. Och äfven om sjukdomens sätt derigenom skulle kunna utfinnas, var man likväl icke ett enda steg vidare med afseende på dess botande.

Icke kan man då undra öfver att *Sir William Fergusson* af all makt tillråder läkarena att hålla sig till de kliniska och patologiska iakttaganden, hvilka gifva säkra resultat, och att uppgifva de vivisektoriska försök, hvilkas resultat alla äro i hög grad blott theoretiska.

Doktorerna *Lewis & Acland* förklara: äfven för oss, som tillbringa hela vårt lif med att experimentera, är det mycket svårt att följa det invecklade i många undersökningar. Det är, säga de, en mycket sällsynt egenskap att vara skicklig till att företaga dylika undersökningar. Detta gäller äfven för en läkare eller erkänd fysiolog — på ett sådant sätt, att det kan blifva till något gagn för människoslägtet.

Cholera, bröstlidande, feber och gift af ormbett hafva alla blifvit påbörda djuren utan något resultat med afseende på dess botande antingen för människor eller djur.

1. Huruvida en operation öfverhufvud skall lyckas, beror af djurets tillstånd. Många söka förlika sig med dessa pinsamma försök på djur vid tanken, om att man ju förmår att bedöfva djuren med åtskilliga medel t. ex. Cloroforn.

Men såsom bekant — jag citerar härvid läkaren Dr. Abialthar Walls ord i hans prisskrift beträffande denna sak — inverkar Clorofornen störande på musklerna, andedrägten, blodcirkulationen, matsmältningsorganerna, hjernan och rygg-

märgen; och derigenom göres det mycket svårt att komma till etträtt resultat, då detta medel användes; Och användes curare, då omöjliggör man dermed väl djurets rörelser, men förstärker dess känslsamhet. Detta medel är sålunda väl egnadt att insöfva en med dess beskaffenhet okänd åskådare, men är ett förökande af grymheten vid dessa försök. Jag minnes att en af mina bekanta, hvilken genom operation af kräfte i strupen blifvit beröfvad förmågan att tala och skrika, på taflan tillskref mig: Du vet icke huru färskräckligt det är att icke ens kunna gifva luft åt sina lidanden genom ett skrik eller ett jämrande.

Dertill kommer att äfven det onaturliga tillstånd, hvori de arma djuren komma genom att fastspännas i maskiner, och den ångest, som betager dem, orsakar fall eller förändring i temperaturen, som också inverka förstörande på resultatet af försöken. Smärtan, som tillfogas djuret, medvärka störande både på nerverna, matsmältningen och hjertat. —

2. Förutsättningen af identiteten af funktionerna hos de lägre djuren och människan är ett bedrägeri och har förorsakat många misstag, — gör sålunda äfven resultaten värdelösa eller vilseledande.

Giftstoffer till ex. verka mycket olika på människor och djur. Hundens magsyra (denne vår förtrognaste och bästa vän ibland djuren, hvilken så mångfaldigt blifvit missbrukad vid dessa försök) är af en hel annan sammansättning än människans, och likväl användes den ofta till pröfning af gifternas verkan på matsmältningen.

Det är till ex. bekant att Tsetse-flugan i Afrika, hvars sticck verkar dödande på hästar, oxar och hundar, är oskadlig för getterna, zebraen, antilopen och människan.

3. Hvarest vivisektionerna tillfälligtvis kommit till riktiga slutsatser, säger Dr. Abialthar Wall, stadfästa dessa blott förut erkända sanningar, som man hunnit fastställa genom kliniska och patologiska iakttaganden vid sjukbädden.

Alla experiment med fistlar i magen och temperaturens fall genom nervernas söndring kunna lika godt studeras vid de hos människan förefallande sjukdomstillfällen, då fistlar

ofta förekomma, och apoplexien klart nog visar temperaturens fallande, hvarest nervsystemet är förstört.

Engelsmannen Harveys upptäckt af blodcirkulationen, som man åberopat såsom resultat af försök på lefvande djur (i början på 17:e seklet), blef gjord genom anatomiska undersökningar, icke genom försök på lefvande djur, om hvilka han sjelf säger: »Jag fann uppgiften vara så i sanning besvärlig, så full af svårigheter, att jag var frestad att tänka med Fraseatorius, det hjertats rörelser allenast kunde fattas af Gud sjelf» — hvarför han återvände till anatomiska försök på den döda människokroppen.

Jenners upptäckt af vaccinen har framgått ur iakttaganden, men icke af försök på lefvande djur. Hvarest hästarne hade haft en viss sjukdom i hofven, fick korna koppor och desse gingo öfver till de pigors händer som hade med mjölkningen att göra; sådana qvinnor visade sig oemottagliga för smittan ifrån smittkopporna. Derpå baserade Jenner sin idé, inympade vaccinen från en pigas hand på en dräng och fann honom vara oemottaglig för smittan.

Hunters kur af svälningar i blodådrorna var funnen på klinisk väg samt med dissekerandet af döda kroppar och de försök, som efteråt gjordes på lefvande djur, voro sålunda onödiga.

Operationer i äggstocken säges att hafva gagnats genom operationer på kaniner och marsvin, hvilka ledde till att nyttja sammandragning, men dr. Clay af Manchester påstår sig hafva nyttjat denna method redan 15 år förut o. s. v. o. s. v.

En så berömd kirurg som dr. Lawson Tait påvisar därför, huru kemien med afseende på giftstoffer är den rätta vetenskap, hvarifrån man skulle vänta upplysningar på detta område, och huru hygieniska preventiva företaganden i de flesta afseenden skola verka mycket bättre till utrotande af sjukdomar som medföra smitta än inympningar, huru framdeles omsorgsfullt iakttagande af de i sjukdomsfall inträdande tillfällen och mikroskopens användande vid anatomiska undersökningar vill gifva långt enklare och säkrare resultat än vivisektion. Han slutar sin bok om vivisektionens onytt, hvori han genomgår alla de väsentliga fall, hvori det på-

ståtts, att vivisektionen gjort utslaget och lärt oss vägen till behandlandet af sjukdomar, och visar dem vara humbug, med dessa ord:

Jag hoppas nu hafva bevisat att denna method är obrnkbar och vilseförande, hvarföre dess användande *i sann vetenskaplighets intresse* borde hindras, så att våra vetenskapliga granskares energi och duglighet kunde bli ledda emot bättre och säkrare mål. Jag helsar med tillfredsställelse den rörelse, som denna sak ögonskenligen väckt bland folket, och jag känner mig öfvertygad att den ändring i åsigtter, som jag för min del har måst vidkänna mig, innan rätt länge skall hafva spridit sig vida om bland mina ärade ståndsförändrar.

Men ännu hafva vi blott betraktat en sida af saken, nemligen grymheten, som utöfvas gentemot djuren och det onyttiga, ja äfven vilseledande i många om ej i alla försök, som blifvit gjorda med lefvande djur.

Låt oss nu en gång betrakta den moraliska sidan af saken litet nogare.

Borde det ej vara en grundregel i moralen att vi ej äro berättigade till att påföra andra lidanden blott till vårt eget gagn, så att äfven om det kunde bevisas att dessa försök kunde verka till stort gagn för menskligheten, hvad man efter det föregående måste betvifla, det likväl måste frågas, huruvida detta, från en moralisk synpunkt, berättigade oss till sådana plågsamma försök. Väl, säger man: ni medgifver att man har rätt till att döda djuren för att äta dess kött; I tillåten gerna jagtherrar och lustfiskare att göra detta äfven först och främst som ett tidsfördrif och för ro skull. Männe icke många räffjagter, särskildt de som i England bedrifvas, och klappjagter, som der öfverallt finnas, medföra stor ångest och plåga för djuren, och blir icke vid dylika tillfällen ofta mycket flera djur än önskvärt vore dödade; och hvad skall man säga om den grymhet att skjuta dufvor svanor och andra sådana djur, som genom sin skönhet äro till så stor glädje medan de lefva eller dock sångfåglar; hvad skulle man säga om de många grymheter, som utöfvas vid slagtning i våra kök o. s. v. Medgifven åtminstone, att

man då lika godt i vetenskapligt ändamål kan tillåta sig att påföra djuren smärta. — Vänta litet! Hvem säger att djur- och människovänner icke önska dessa saker afskaffade och har icke mycket bättrats i sådant hänseende. Har icke den offentliga opinionen på de flesta ställen afskaffat tjurfäktingar och tuppfäkningar såsom grymma och ovärdiga såsom föremål för människans betraktande och nöje. Och måste man ej önska det de djur, som skola slagas eller fällas med skjutvapen blefvo dödade på det enklaste och minst plågsamma sätt, och att sådant ensamt gjordes för nödvändighets och ej för ro skull. Är icke redan Nimråd och Esau i den heliga skrift framställda för oss såsom från religiös ståndpunkt mindre tilldragande. Är det icke köttets kraft och de vilda passionerna som vanligtvis härvidlag komma i rörelse?

Men vill någon måhända säga, hvarföre tillåter då Gud all sådan grymhet, huru lätt kunde han ej hindra det, mina vänner, Guds långmodighet är stor; och skulle han här straffa all synd fick hans barn här aldrig någon lycklig dag.» Men äfven vårt förhållande gentemot djuren hör till det, för hvilket vi säkert en gång skola göra räkenskap. Åtskilliga vivisektorer hafva i en mognare ålder innerligen ångrat sin ungdomliga kunskapstörst och gagnlösa grymhet emot djuren, andra hafva af Gud blifvit slagna med sjukdomar just på de organer, som mest varit föremål för deras plågsamma experiment hos djuren. De sanna människovänner och Guds vänner måste också vara djurvänner, och Guds sätt att hindra dylikt sker bland annat också just genom att väcka oss till afsky och till att göra hvad vi kunna för att hindra eller förminska den, men ensamt Herrens ankomst och hans rikes upprättande kan göra helt slut derpå. Det stånd i lifvet, som näst prestens skulle vara fylldt med mest barmhertighet, är ju dock läkareståndet. Hur är det möjligt annat än att unga män, som vänja sig vid att vara åskådare vid sådana plågsamma försök, som göras med ryggmärgens genomsågande, hjernans utvaskning, djurens bakande i ugnar eller ned-sänkande i is, för att se huru stor köld eller värme det behöfs för

att döda dem eller ännu värre på försök för att utmäta smärtans intensitet o. s. v. kunna annat än förhärdas äfven emot menskliga lidanden. Kunna vi ej vara säkra på, att satsen »låtom oss göra ondt på det att godt deraf kan framkomma», är en ogudaktig sats, hvilken Herren ej vill gifva välsignelse. På hans vägar, på barmhertighetens vägar, måste vi lära det, hvarigenom människan och djuret skall hjälpas; och genom de operationer, hvilka nödvändiggöras för att lindra smärtor, borttaga sjukdomars orsak etc.; der skola vi lära oss känna sjukdomars art, verkan och botande liksom vid noga kännedom om människokroppen, som kan studeras på döda kroppar och vid obduction af sådana kroppar, hvars sjukdom man ej rätt känner eller fattar. Måste man icke mycket frukta att män, som lära oss trampa på djurens rättigheter, äfven vilja vara hårdhertade mot människor och att de, som säga sig härmed vilja gagna människslägtet, i sanning äro dess fiender, då de moraliskt förderfva de unga läkarena och släppa ut i verlden en skara af män, hvilka ej heller vilja rysa tillbaka för att öfva grymheter mot människor, hvarest de dermed kunna tro sig i stånd att föröka sin kunskap, ja för hvilka deras patienter blott kunna vara intresanta föremål för allahanda experiment särskildt inom sjukhusets väggar. Dr. Haughton i Dublin yttrar: yttrar: Jag skulle rysa tillbaka för att låta stora skaror af unga män blifva vana vid åsynen af djur under vivisektion. Jag tror, det många af dem skola blifva grymma och hårdhertade och gå bort i afsigt att fortsätta dessa försök. Vetenskapen skulle härigenom ingenting vinna och verlden få en skara djefflar lössläppta emot sig.

Dr. Hoggan beskriver en mängd grymma experiment i ett laboratorium i Paris och säger: det fanns ej en tanke på att gagna människan utan blott på att förvärfva sig en viss insigt i vetenskapligt afseende, utan barmhertighet och utan nytta. Jag är af den öfvertygelsen, att icke ett enda af dessa försök var berättigadt eller nödvändigt.

Men är det då verkligen tillåtligt att föröka sin kunskap på sådant sätt? Beträffande experiment, så är det ju klart,

att fastän det kunde föröka kunskapen om den mänskliga organismen mycket mera, om man experimenterade med människor i stället för med djur, skulle man väl anse detta för otillåtligt. Ett skrik af indignation skulle väl låta höra sig, om något dylikt skedde. Och likväl, mine åhörare, ären I så säkra, att icke på lazaretten experiment göras med sjuka, särskildt fattiga sjuka, hvilka ingen målsman ha för att i deras ställe protestera? Många läkare skola med dygdig indignation förneka dylikt. Men hör likväl, hvad man förspörjer från England. Den engelske läkaren Stanford Harris yttrar i en liten bok med titel: »Vivisection and the treatment of patients», att vivisektörerna väl neka, att man skulle vilja tänka på att påföra människor lidanden för att experimentera med dem, men att de, som läsa tidskrifter och böcker, i hvilka det moraliska inflytandet af vivisektionen bäst kan iakttagas, måste förskräckas vid det sätt, hvarpå patienter börja betraktas.

Han anför, att i d:r Ringers handbok i terapeutiken, som i inledningen till 6:te upplagan särskildt säges vara skrifven för unga läkare och praktiserande, äro omnämnda icke mindre än *nio* läkare eller kirurger, som hafva företagit erkända experiment på människor.

D:r Ringer och mr Morshead berättas hafva företagit 13 experiment på män; dessa hade icke någon god helse: 3 ledo af blodbrist och en hade lätt feber. Der säges intet om, huruvida det skedde med patienternas goda vilja eller ej. Resultatet af dessa experiment var, att verkan af muscarin var densamma på människor som på djur. Verkan här af är emellertid obehaglig. Det sammandrager pupillen, åstadkommer ymnig svett och stark afsöndring af vätska från ögon och näsa samt framkallar vid vissa tillfällen kräkning. Svetten stod efter större doser i stora droppar på ansigtet, nattdrägten genomblöttes och hos fem framkallades hicka.

Pag. 450 omtalas experiment med veratrum och aconit, hvilka fort gå öfver i blodet och framkalla svår hufvudvärk och stickande smärtor öfver ögonen, i maggropen och omkring hjertat. Hjertslaget föll från 70 eller 80 till 40 eller

35 i minuten. När starka doser gifvas, kunna musklerna blifva så hårdt angripna, att det blir omöjligt att gå, att fullständig blindhet och döfhet kan inträffa, men sällan yrsel.

Ett annat medel, gelseninum, omtalas pag. 530. Det är ett gift, som utöfvar ett förlamande inflytande och angriper respirationen. Hufvudvärken och smärtan i sjelfva ögat var ofta svår. Några patienter kunde knappast stå, långt mindre gå. På ett annat ställe (623) berättas huru salicylens verkan pröfvades på friska barn. Dessa experiment sägas ej vara farliga, så att de friska barnen blott ledo smärta, men ej sattes i lifsfara. Likväl berättas att hufvudvärken, som de erhöilo, ofta var så stark, att de gömde sina hufvuden i kuddarne. Der berättas om en tioårig gosse, som blef införd på ett sjukhus under en belladonnaförgiftning, och nu heter det vidare: Vi började icke våra observationer förr än han var fullständigt botad härför. Alltså, i stället för att först skicka honom hem, nyttjade man salicyl för att påföra honom nya lidanden och experimentera med honom. Det säges, att han led af så svår hufvudvärk härefter, att han slöt ögonen och gräfdde ner sitt hufvud i armen. Fastän af naturen en mycket liflig gosse, blef han mycket slö och dum, svarade långsamt på frågor, kände liksom nålstyn i sin högra ankel, led af svaghet i musklerna, beledsagad af skälfningar i armar och ben.

Om en annan berättas, att han 65 timmar efter den sista dosen var slö, temligen döf och skälfde på händerna. Dessa symptom räckte så länge, att läkaren kände sig lättad, då de upphörde. Kan man, när dylika saker ega rum och komma till allmänhetens kunskap, undra på, om patienter, särskildt fattiga, känna räddhåga och ångest för lazaretten. Till och med verkan af alkohol blef försökt på 10-åriga pojkar!

Äfven om en fader berättas, att han lät ett anfall af hæmorrhoider utveckla sig i tre dagar för att studera sjukdomens utveckling, i stället för att gifva barnet det läkemedel, om hvilket han visste, att det genast kunnat bota det.

Hvad skall man tänka om allt sådant? Är det icke ett bevis för, att vetenskaplig kunskap blifvit en vår tids Moloch, för hvilken somliga äfven offra sina egna barn. Måhända är ett sådant öppet missbruk mäktigt att väcka människorna till medvetande om den samvetslöshet, hvartill vetenskapsmän kunna drifvas, derest den blotta kunskapen blifvit dem allt. Människorna kunna och vilja säkert protestera häremot.

Men just därför att djuren, äfven om de önskade det, ej förmå att protestera, just därför böra de vara föremål för vår protest.

I mensklighetens namn, såväl som i Guds namn, måste man protestera mot att behandla lefvande varelser, hvars känslor kunna vara lika lifliga och fina som människans, såsom krukamakaren nyttjar leran och skulptören marmorn.

Man måste med rätta fråga med lord Coleridge, Englands lordöfverdomare: Hvad tron I väl, att vår Herre skulle säga, hvilka blickar skulle han hafva kastat på ett sådant rum, fyllt med oskyldiga varelser, som han älskar, döende under smärtor, som med uppsåt och med vilja påförts dem, eller hållna vid lif för att uthärda ännu ytterligare plågor, på grund af människans kunskapsörst? Hvar och en måste svara inför sitt samvete. Men för dem, som erkänna hans auktoritet och fatta, åt hvilket håll han ville gå, måste hans mening hafva inflytande. »Skulle du icke hafva barmhertighet mot dessa, såsom jag haft barmhertighet med dig?» tyckas vi höra honom säga. Låtom oss handla i enlighet härmed.

Justitsraad Lembcke fra Danmark vilde af Hensyn til den langt fremskredne Tid fatte sig i stor Korthed och kun meddele, at da Professor Panum i Foraaret afgik ved Døden, fandt Bestyrelsen, at Øieblikket var kommet til at gjøre Forsøg paa at erholde en Ordning tilvejebragt i Danmark. Man gik nemlig ud fra, at et saadant Skridt, netop medens Posten som Forstander for det fysiologiske Laboratorium var ledig, fritog Bestyrelsen for ethvert Skin af, at ville rette

Anker mod denne eller hin *Person* og lod det træde klart frem, at man i sin Virken kun har Sagen for Øie.

I Maj Maaned blev der altsaa till det danske Kultusministerium indgivet et Andragende, som der neppe kunde rejses nogen anden Indvending imod, end at det maaske var altfor maadeholdent i sine Førslag.

Desværre erholdt Bestyrelsen desuagtet fra Ministeriet et afslaaende Svar.

Den Dag vilde dog forhaabenlig komme, da Regjeringerne i de skandinaviske Lande vilde indse Nødvendigheden af at følge de store Kulturstaters Exempel ved at begrænse og regulere en videnskabelig Methode, som i vor Tid griber om sig i en uhyggelig Grad og som er vel egnet til at demoralisere Tidsaanden.

Taleren mindede derefter om det store Tab, som den danske Afdeling havde lidt derved, at et af Bestyrelsens medlemmer, Digteren H. V. Kaalund, var afgaaet ved Døden. Kaalund yndede at kalde sig selv »Dyrenes Digter«, og hans hele Produktion vidnede om hans Følelse for den lavere Skabning, thi ogsaa for denne, ligesom for alle, der led, det være sig forskyldt eller uforskyldt, havde han det varmeste Hjerte, det mest levende Ønske om at komme till Hjælp.

Navnlig et af Kaalunds Digte, som Taleren oplæste (aftrykt nedenfor), kunde paa en vis Maade betragtes som en Røst fra Graven, der talte alvorlige og advarende Ord til den hele Menneskehed.

* * *

»Du Menneskebarn, som bryster dig stolt
af din kløgtige Aand, din oprejste Gang,
er dit Hjerte for Dyrenes Lidelser koldt,
har du selv dem sløv eller grusom forvoldt,
da fortjener du ikke din Menneskerang,
da har du ej Del i det Adelsbrev,
som fra Slægtens Vugge din Skaber skrev;
de Børn, du fostrer, hvis Aand du danner,
faar Bulbidernuder og Tyrepander;
du fostrer til din og til Verdens Skam
en Flok af Rovdyr i Menneskeham,
du befolker vor Jord med Tyranner.»

Förteckning

öfver

medlemmarne i Nordiska Samfundet
till bekämpande af det vetenskapliga djurplågeriet.

A. Sverige.

Beskyddarinna:

H. K. H. Prinsessan Eugenie.

*Aastrup, Philip, Pastor, Stockholm.	Beckman, Eleonore, Fru, Stockh.
Adlercreutz, Hedvig, Grefvinna, f. Lewenhaupt, Stockholm.	Benedicks, Emma, Fru, f. Benedicks, Stockholm.
Ahlberg, John, f. d. Kapten, Stockh.	*Berg, Augusta, Fru, f. Hägerflycht, Stockholm.
Alexanderson, Aug:a, Fru, Stockh.	Berg, C. O., Generalkonsul, Stockh.
Almén, Mimmi, Fru, Örreryd.	Berg, Lina, Fru, f. Sandell, Stockh.
Améen, Julie, Fru, f. Forsberg, Stockholm.	*Berggren, Eleonore, Fru, f. Wickberg, Stockholm.
Amnéus, Clara, Fru, Bjästa.	Berglund, A., Bjästa.
Anderson, Anna, Skollärar:a, Skönberga, Söderköping.	Berglund, Carin, Fru, Bjästa.
*Anderson, August, Grosshandlare, Göteborg.	Berglund, Julie, Fröken, Stockholm.
*Anderson, Ebba, Fru, f. Gylling, Göteborg.	Berglund, K., Fru, Bjästa.
Anderson, W. Fröken, Stockholm.	*Bergman, C. A., Prost, Doktor, Winslöf.
*Arfvedson, Robert, Brukspatron, Åstorp, Hedensö.	Bergström, A. M., Inspekt., Hörle.
Arfvidsson, Mathilda, Fru, Stockh.	Berg von Linde, H., Fru, Källunda, Önnestad.
Arnberg, Anna, Fru, Stockholm.	Beskow, Anna, Fru, f. Emanuelson, Stockholm.
Arnell, Mathilda, Fru, Skönberga, Söderköping.	Beskow, G. E., Hofpredik., Stockh.
Axelsson, C., Löjtnant, Stockholm.	Beyer, Anna, Fru, f. Posse, Stockh.
Barnekow, Edward C. A., Friherre, Kapten, Stockholm.	Beyer, Hugo, Godsegare, Stockh.
Barnekow, E., Friherrinna, f. Gyllenkrook, Stockholm.	*Björnstjerna, C. M. L., Grefve, Generallöjtnant, Stockholm.
Bauer, Emy, Fröken, Malmö.	*Björnstjerna, Maria, Fröken, Stockholm.
Becker, R. A., Protokolls-sekreterare, Stockholm.	Borg, Christine, Fru, Helsingborg.
	Bring, J. C., Hofpredikant, Stockh.
	Bring, Ulla, Fröken, Stockholm.

* Utmärker att ledamotsafgiften blifvit en gång för alla erlagd.

- Brummer, Augusta, Fru, f. af Melin, Stockholm.
- Bråkenhjelm, Agnes, Frök, Björkenäs, Wireda.
- *Bucht, Skollärare, Piteå.
- af Burén, Amalia, Fru, Boxholm.
- Byström, Stina, Madam, Bjästa.
- *Bäckman, P. Joh., Rekt., Kristineh.
- Cardon, Kjerstin, Fröken, Stockh.
- Carlander, C. M., Grossb., Stockh.
- Carlson, Linnea, Fröken, Stockh.
- Cavallin, S., Theol. Doktor, Prost, Skylts, Hvellinge.
- *Cederschöld, George, Louis, Handbelsbokhållare, Stockholm.
- Cedervalld, G. v., Major, Stockholm.
- Cronhjelm, Emelie, Fröken, Stockh.
- Cronvall, Amanda, Fröken, Stockh.
- Cronvall, L. P., Fabriksidk., Stockh.
- Dahlgren, Anna, Fröken, Stockh.
- Dahlqvist, E. H. W., f. d. Krigsråd, Stockholm.
- Dahlström, Emelie, Fröken, Stockh.
- Dannström, I., Direktör, Stockholm.
- Dannström, Rosa, Fru, Stockholm.
- De la Gardie, Axel, Grefve, Hönemölla.
- De la Gardie, Eleonore, Grefvinna, Maltesholm, Lyngsjö.
- De la Gardie, Elisabeth, Grefvinna, Kristianstad.
- De la Gardie, Lotten, Grefvinna, Hönemölla.
- De la Gardie, Grefve, Landshöfding, Kristianstad.
- Deutgen, F., Grosshandl., Stockh.
- Deutgen, L., Fru, Stockh.
- *Dickson, M., Grefvinna, f. von Rosen, Göteborg.
- *Drake, Carl, Kammarherre, Stockh.
- Drake, Maria, Friherrinna, f. von Vegesack, Stockholm.
- Dynesius, Sofie, Fröken, Bjästa.
- Een, Carl Julius, Borgmäst., Visby.
- *Ekman, Maria, Fru, f. Lavonius, Stockholm.
- Ekstrand, Anna, Frök., Helsingb.
- Ekstrand, Hortense, Fru, Helsingb.
- Elfving, L. M., Byngmäst., Stockh.
- Elfving, Olivia, Fru, Stockh.
- *Erikson, Ulla, Fröken, Alfta.
- Fagerström, C., Skogsförvalt., Hörle.
- Fahlcrantz, Sofie, Fröken, Stockh.
- *Falkenberg, Marie Louise, Grefvinna, f. Blomstedt, Stockholm.
- v. Feilitzen, Louise, Fru, f. Leyonmark, Stockholm.
- v. Feilitzen, Otto, f. d. Arkivarie, Stockholm.
- Fischer, Emelie, Fru, Skönberga, Söderköping.
- *Fock, Axeline, Friherrinna, f. Fries, Stockholm.
- Fock, Louise, Fröken, Jönköping.
- Fock, Malin, Fröken, Stockholm.
- Forsgren, Carolina, Fröken, Stockh.
- Forsséen, Christina, Fru, Bjästa.
- Fosser, Charlotte, Fru, Halleby.
- Fosser, Ingeborg, Fröken, Halleby.
- Frankenfeldt, Fröken, Stockholm.
- *Fredenberg, Alarik, Kapten, Sala.
- *Friberg, Maria, Fröken, Stockh.
- Friberger, Charlotte, Fru, Kättilatorp, Käckhem.
- Frigell, G., Kyrkoh., Stengårdshult.
- Fris, A. A., Theol. Doktor, Prost, Thorshälla.
- Fris, Josephine, Fru, Thorshälla.
- Gauffin, Georg, Apotekare, Stockh.
- Gernandt, Jane, Fröken, Stockh.
- Hacksell, J. F. Th., Provinsialläkare, Strengnäs.
- Hagelin, J. P., Bruksegare, Stockh.
- Hagelin, Lotten, Fröken, Stockh.
- *Hamilton, Louise, Grefvinna, f. Beckfriis, Ovesholm.
- Hammarstedt, Fredrique, Fru, f. Unge, Stockholm.
- Hanson, Charlotte, Fru, Vexjö.
- Hanson, O. G., Handlande, Vexjö.
- v. Haxthausen, F., Legations-sekretäre, Stockholm.
- *Hebbe, Signe, Fröken, Stockholm.
- *Hebbe, Wendela, Fru, f. Åstrand, Stockholm.
- Hedenvall, A. M., Fabriksidkare, Stockholm.
- Hedin, S. A., Filos. Dokt., Stockh.
- *Hedlund, S. A. Boktr., Göteborg.
- Hellström, C. H., Byggm., Stockh.
- Hermelin, Mathilda, Friherrinna, f. Cronhjelm, Noor, Knifsta.
- Heijkensköld, Sophie, Fru, Stockh.

- Hierta, Dina, Friha, Främmostad.
 Hierta, F. P., Frih., Främmostad.
 Hierta, Per, Upsala.
 Hierta, Thea, Fru, Upsala.
 Hjelström, Sofie, Fröken, Bjästa.
 Holmgren, A. M., Grossh., Stockh.
 Huss, Johanna, Fru, Bjästa.
 Hvasser, Elise, Fru, f. Jacobson,
 Stockholm.
 Hård, Ellen, Fru, Karlstad.
 *Hägg, Johanna, Fröken, Visby.
 *Hägg, Victorine, Fröken, Visby.
 *Hökerberg, A., Direktör, Stockh.
- Jacobson, F., Bruksdispon., Stockh.
 *Janson, O., Kamererare, Stockh.
 Jehander, C., Ingeniör, Stockh.
 Iggström, Sara, Fru, Bjästa.
 Isberg, Carl, Komminister, Stockh.
 Jungmarker, S., Disponent, Hörle.
- Kellberg, Frithiof, Professor, Stockh.
 *Kerfstedt, Johannes, Past., Upsala.
 *Kjellberg, Isidor, Redakt., Linköp.
 Kihlberg, O. J., Rektor, Stockholm.
 Kihlberg, Sofie, Fru, f. Sjögren,
 Stockholm.
 Kistner, Thekla, Frök., Stockholm.
 *Klinckowström, Marie, Friherrinna,
 f. Labinski, Stockholm.
 *von Knorring, E., f. d. Kansliråd,
 Stockholm.
 Kolmodin, Ad., Past., Johannelund.
 Kumlien, Hjalmar, Arkitekt, Stockh.
 Kumlien, Beate, Fru, Stockh.
 *Kylén, Louise, Fru, Stockh.
- Lagerberg, Caroline, Grefvinna, f.
 Gnosselius, Stockholm.
 *Lagerbjelke, C. O., f. d. Hofrätts-
 råd, Kultorp, Jönköping.
 Lagerbjelke, P., Fru, f. Åstrand,
 Kultorp, Jönköping.
 Lagerlöf, Emma, Fröken, Bjästad.
 Lange, Ina, Fru, f. Forsten, Köpenh.
 Larsson, Virginia, Fröken, Stockh.
 Laurin, Agnes, Fru, f. Rothlieb,
 Stockholm.
 *Laurin, Louise, Fru, f. Siljeström,
 Stockholm.
 Lemoine, Hildegard, Fröken, Thors-
 hålla.
 Levin, Alma, Fröken, Thorsålla.
 Levin, Sophie, Fröken, Thorsålla
- Liljencrantz, Mimmi, Friherrinna,
 Upsala.
 *Lilliecreutz, C. A., Frih., Stockh.
 Lindberg, C. E. J., Hofquartermä-
 stare, Stockholm.
 Lindgren, Maria, Fru, Dalarö.
 Lindmark, C. G., Kommend., Stockh.
 Lindström, Aug., Pastor, Stockh.
 Lindström, Elna, Fru, Stockh.
 Lindström, Mimmi, Frök., Stockh.
 Ljungberg, C. E., f. d. Advokatfiskal,
 Stockholm.
 Ljungman, C. G., Kyrkoh., Stockh.
 Ljungstedt, Aurore, Fru, Stockh.
 Ljungstedt, Karin, Fröken, Stockh.
 Ljungstedt, Sigrd, Fröken, Stockh.
 *Ljungstedt, Victor, Departements-
 chef, Stockholm.
 Löfvenskiöld, Josephine, Grefvinna,
 f. Sparre, Nissafors.
 Löfving, Concordia, Frök., Stockh.
 Löwenhard, H., Sergeant, Östanå,
 Grenna.
- Magnét, Adolf, Protokolls-sekrete-
 rare, Stockholm.
 Magnét, Lotten, Fru, Stockholm.
 Malmborg, Fr., Löjtnant, Stockh.
 *Markström, Hilda, Frök., Upsala.
 Matthiesen, J., Protokolls-sekrete-
 rare, Stockholm.
 *v. Mecklenburg, Sigrid, Friherrin-
 na, f. v. Aken, Stockholm.
 Melander, Anna, Fru, f. Söderhjelm,
 Stockholm.
 Melander, E., Löjtnant, Stockholm.
 Mosander, Hulda, Fru, Stockholm.
- Nauckhoff, Fröken, Stockholm.
 *Nordström, Linnea, Frök., Jönköp.
 *Nordvall, A. L., Expeditions-sekre-
 terare, Strengnäs.
 Nylander, Augusta, Fru, Bjästa.
- Odencrantz, Th. Hartv., Häradsh,
 Jönköping, Torpa.
 *Oldenburg, C. C., Kyrkoherde,
 Hammar.
 Olivecrona, Rosalie, Fru, f. Roos,
 Stockholm.
 Olsson, Fru, Stockholm.
 *Orup, Martina, Fröken, Linköping.
 *v. Otter, Elsa, Fröken, Östanå,
 Grenna.

- v. Otter, Fanny, Fröken, Östanå, Gretna.
 v. Otter, Louise, Frih. a, f. Leijonhufvud, Östanå, Gretna.
- Palmqvist, Per, Bokförl., Stockh.
 *Personne, J. W., Lektor, Stockh.
 Pettersson, Anna, Fröken, Stockh.
 Pilo, Wilhelmina, Fröken, Stockh.
 Pontén, J. O., Med. Doktor, 1:ste Stadsläkare, Strengnäs.
 Posse, Louise, Grefvinna, f. v. Platen, Stockholm.
 v. Post, Sigrid, Fröken, Stockholm.
- Rahm, Gustaf, Grosshandl., Stockh.
 *Ramsay, Ebba, Fru, Jönköping.
 Ramström, F. O., Grosshandlare, Stockholm.
 Reenstjerna, Amelie, Fru, f. Lindström, Stockholm.
 Reinus, E. R., Handlande, Stockh.
 Reuterskiöld, Lotten, Frök., Stockh.
 *Richert, Selma, Fröken, Stockh.
 *Richter, Fredr., Håradsh., Stockh.
 Rogberg, E., Fru, Grenna.
 Rogberg, J. G., Kyrkoh., Grenna.
 Rogh, Hildegard, Fru, f. Fahlerantz, Stockholm.
 Roos, Axel, Major, Östersund.
 v. Rosen, Carolina, Fröken, Lund.
 *v. Rosen, C. G., Grefve, Kabinettskammarrherre, Stockholm.
 v. Rosen, Charlote, Grefvinna, f. Wrangel, Stockholm.
 *v. Rosen, Ella, Grefvinna, f. Moore, Stockholm.
 *v. Rosen, George, Grefve, Professor, Stockholm.
 *v. Rosen, Marie, Grefvna, f. Adelsvärd, Stockholm.
 *Rudenskiöld, Adèle, Hoffr., Stockh.
 Ruuth, Anna, Friherrinna, f. Zethelius, Stockholm.
 Rydberg, C., Kassör, Hörle.
 Ryström, Christine, Fru, Bjästa.
- *Sandberg, Fredr., Prost, Solna.
 Sandstedt, Knut, Notarie, Stockh.
 Schrevelius, Alma, Fröken, Stockh.
 Schürer von Waldheim, Anna, Fru, Mellinge-holm, Norrtelje.
 Schürer von Waldheim, W., Godsegare, Mellinge-holm, Norrtelje.
- *Schwerin, Mathilda, Grefvinna, f. Hagberg, Husby, Söderköping.
 Selow, Sofie, Fru, Malmö.
 Silén, Sally, Fru, Bjästa.
 Silfverskiöld, Ebba, Friherrinna, f. Brauner, Stockholm.
 af Sillén, O. F., f. d. Presid., Stockh.
 af Sillén, Ottilia, Fru, Stockh.
 *Siljeström, P. A., f. d. Rekt., Stockh.
 Sjöberg, Gustaf, Arkitekt, Stockn.
 Sjöcrona, M., Fru, Eneborg, Helsingborg.
 Sjöcrona, Helena, Frök., Helsingb.
 Sjöcrona, Villy, Fröken, Eneborg, Helsingborg.
 *Skjöldebrand, Ingeborg, Grefvinna, f. Posse, Stockholm.
 Sohlberg, K. H., Fil. Dokt., Stockh.
 Sondén, Bertha, Fru, f. Beckman, Stockholm.
 Sparre, Casimir, Grefve, Kinna.
 *Sparre, Ebba, Fröken, Halleby.
 Sparre, Louise, Fröken, Nissafors.
 Sparre, Nina, Friherrinna, Stockh.
 Sparre, Sigge, Grefve, Hofsnäs, Långhem.
 Sparre, Sixten, Grefve, Borås.
 Sparrman, L., Fru, Stockholm.
 *Staa, P. O., Direktör, Stockholm.
 Sterky, Sophie, Fru, f. Schön, Stockh.
 *Stjernstedt, Ulla, Friherrinna, f. Liljencrantz, Stockholm.
 Storckenfeldt, Aur., Frök., Wartofta.
 Storckenfeldt, Elin, Frök., Wartofta.
 Storckenfeldt, Erika, Friherrinna, f. Lagerfelt, Wartofta.
 Storckenfeldt, Lage, Löjtn., Wartofta.
 Storckenfeldt, Sigr., Frök., Wartofta.
 Strindberg, Agnes, Fröken, Stockh.
 Strindberg, O., Grosshandl., Stockh.
 Strindberg, Rosalie, Fru, Stockh.
 Strindberg, Therese, Frök., Stockh.
 *Strömfelt, Thora, Grefvinna, f. Morén, Stockholm.
 *Sundberg, Christine, Frök., Kalmar.
 Sundin, E. Ch., Fröken, Stockh.
 *Sundström, S. R., Handl., Stockh.
 *Svartling, J., Enkefru, Stockh.
 Svensson, Anna Carolina, Skönberga, Söderköping.
 *Söderhjelm, Fru, Stockh.
 Söderström, A. J., Grossh., Stockh.
 Söderström, E., Handelsbokhållare, Stockholm.

- Thorstensson, Hedvig, Fru, Skön-
 berga, Söderköping.
 Tiseliu8, A., Fru, Stockh.
 Tiseliu8, K. H., Kamererare, Stockh.
 Tornérhjelm, Ebba, Frök., Stockh.
 Tottie, Amelie, Fru, f. Ahlberg,
 Stockholm.
 Tottie, Henri, Konsul, Stockholm.
 Tottie, M. L., Fru, f. Mannerstråle,
 Stockholm.
 Tottie, M. F., Stockholm.
 Tottie, Thyra, Fröken, Stockholm.
 *Treffenberg, Kurry, Landshöfding,
 Falun.
 Tretow, A. Th., Peterson, Kyrkoh.,
 Wisseltofta.
 *Wachtmeister, Henriette, Grefv:na,
 f. v. Platen, Kristianstad.
 *Wachtmeister, Marie Louise, Gref-
 vinna, f. Stjernsvärd, Hanaskog,
 Qviinge.
 Wadström, B., Pastor, Stockholm.
 Wadström, Thekla, Fru, Stockholm.
 Valerius, Bertha, Frök., Stockholm.
 Wallin, Anna, Fröken, Stockholm.
 Varenius, Josephine, Fru, f. Fors-
 selius, Stockholm.
 Varenius, N. A., f. d. Generalkrigs-
 kommissarie, Stockholm.
 Warholm, Claes, Professor, Lund.
 Weidenhjelm, Charlotte, Fru, f. Ahl-
 berg, Stockholm.
 Wendell, Henning, Lekt., Streng.
 Vernqvist, J. H., Skollärare, Stock-
 holm.
 Westdahl, H., Fru, f. Qviding, Lund.
 Westdahl, P., Prostinna, Stockh.
 Westerblad, Emma, Tvärdala, Ve-
 stra Husby.
 Westerling, M., Fröken, Stockholm.
 Wettermark, Helga, Fru, Jönköp.
 Wiberg, B. M., Fru, Bjästa.
 Wibom, Olga, Fru, f. Lohrmann,
 Stockholm.
 Winter-Hjelm, Hedv., Fru, Stockh.
 Wrangel, Tönnes Helm., Grefve,
 f. d. President, Stockholm.
 Wästfelt, Alfr., Major, Malmö.
 Åhlin, Karin, Fröken, Stockholm.
 Östberg, H. S., Prost, Vestbo, Ås.
 Östrand, Agnes, Enkefru, f. Schürer
 v. Waldheim, Mellingeholm,
 Norrtelje.

B. Norge.

- *Andersen, A., Adjunkt, Kr.ania.
- Bonnevie, Dina, Fru, Kragerø.
- Balchen, Institutbestyrer, Kr.ania.
- Balchen, A., Præst, Laurvik.
- Blaauw, J., Kr.ania.
- *Bryde, William W., —
- *Bugge, S. B., Provst, —
- *Bugge, S., Distriktsl., Mosjøen.
- Bucher, Helene, Bergen.
- Bøe, Maren Elisabeth, —
- Bøgh, A. F., Gartner, Laurvik.
- Cappelen, Jörg., Boghandler, Kr.ania.
- Christensen, M. A., kgl. Fuldm., Kr.ania.
- Dahll, Hanna, Frk., Kragerø.
- Dahll, Laura, Fru, —
- Dahll, Lowisa, Fru, —
- Dahll, Mammy, Frk., —
- Delgobe, Marie, Fru, Bamble.
- Diriks, Sophie, Frk., Kragerø.
- Dybwad, Canutta, Fru, —
- Dybwad, Emil, Agent, Kr.ania.
- Due, A., Katek., Kongsvingrr.
- Dahlmann, A., Fru, —
- Eidem, Foged, Kongsvinger.
- Ebbell, student, Kr.ania.
- Falchenberg, Christian, Kr.ania.
- Falsen, Statsraadinde, —
- Falch, Aagot, Kr.ania.
- *Finne, Overretssagf., Stavanger.
- *Graah, D., Grosserer, Kr.ania.
- *Gulowsen, Wilhelm, Fru, —
- Gravesen, G., restauratør, —
- Homan, Jette, Kr.ania.
- Homan, Caroline, —
- Homan, Y. C. J. W., —
- *Hansen, Jörgen, Pastor, —
- Henriksen, P. T., Kjøbm., —
- Henriksen, H. T., Do. —
- Hofgaard, Hans, Sjaastad, Lier.
- Hofgaard, H., Fru, Do. Do.
- Heidenreich, Frk., Kr.ania.
- Heyerdahl, Marie, Frk., —
- Isaachsen, Agent, Stavanger.
- Jensen, A., Agent, Kr.ania.
- Just, August, —
- Jönsberg, Carl, Telegrafbestyrer, Havnvik, Senjen.
- Knutzen, Rektor, Kragerø.
- Knutzen, Elise, Fru, —
- Kjelsen, Frk., Kr.ania.
- Kahrs, H., Kjøbmand, Bergen.

Larsen, Gunhild, Fru, Kragerø.	Rosenkilde, P. V., Konsul, Stavanger.
Larsen, Maja, Frk., —	
Larssen, Chr., Direktør, Kr.ania.	
Lieblein, Fru, —	Sexe, S. A., Professor, Kr.ania.
Lie, Petra, Frk., —	Schencke, W., —
Lorck, Lorents, Translatør, —	Schultze, Enkefru, —
	Sverdrup, Anna, Fru, —
Møller, Marie, Frk., Kragerø.	Sverdrup, Staldmester, —
Michelet, W., Foged, Stavanger.	Sverdrup, Enkefru, —
Michelet, Aimée, Fru, —	Sørensen, O., Carousseleier, Hasle pr. Kr.ania.
Myhrvold, R., Kr.ania.	*Schumann, Andrea, Frk., —
	*Ström, Sorenskriver, Stavanger.
Nielsen, Martha, Fru, Kragerø.	Strenge, H. N. O., Lensmand, Kongsberg.
Nicolaysen, Enkefru, Kr.ania.	
Nielsen, Sigv., Sognepr., Skjold.	
Olsen, Mina, Kr.ania.	Thomesen, G., Fru, Kragerø.
Olsen, J. W., Kjøbmand, Bergen.	Tanberg, C., Fru, Kr.ania.
Olsen, Hanna, Frk., Stavanger.	Tanberg, Gudrun, Frk., —
Olsen, A. F., Skolinspekt., —	Tanberg, R., Fabrikeier, —
Olsen, Bolette, Fru, Bergen.	Trondsen, Iv., Kongsberg.
Olsen, Ida, Frk., Kr.ania.	*Vold, Dyrslæge, Trygstad.
*Petersen, H. L., Grosserer, Kr.ania.	*Wedel-Jarlsberg, Harald, Baron, Kr.ania.
Petersen, Sigv., Cand. jur., —	*Wedel-Jarlsberg, Harriet, —
Prebensen, N., Cand., —	Wergeland, Harald (sen.) —
Prahl, Charlotte, —	Wilse, Th., Læge, —
Prytz, Kirkesanger, Kongsving.	Widerøe, P. M., Provst, Kongsvinger.
Richter, Oberstl:nt, Stenkjær.	Wyller, M., Revisor, Kr.ania.
Richter, Fru, —	Øyan, Peter, Garver, Laurvik.

De med * betegnede ere livsvarige Medlemmer.

C. Danmark.

Hs kgl. Højhed Prins Valdemar.*

Hs Højhed Prins Johan af Glücksborg.*

- Aller, Carl, Redaktør.
 Aller, Laura, Frue.
 Andersen, K. K., Murermester.
 Andersen, O., Prokurator.
 Anthon, Konstruktør.
 Anthon, Frue.
 *Buch, Agnes, Frk., Lærerinde.
 Bajer, Fr., Folketingsmand.
 Bauditz, Kammerjunker, Kaptain.
 Buchardt, F., Kreaturkommissionær.
 Busch, C., Jægermester.
 Bie, Lærer.
 Brummer, Th., Oberstinde.
 Burman-Becker, Frøken.
 Bache, L., Kriminalrets-Assessor.
 Bloch, Maria, Justitsraadinde.
 Bache, Frøken.
 Berendt, E., Grosserer.
 Borchsenius, Otto, Redaktør.
 Busch, Jægermesterinde.
 Busch, Kate, Frøken.
 *Bøtcher, Andrea, Frøken.
 *Bülow, Amalia, von, Frøken.
 *Bøtcher, P., Provst.
 *Bøtcher, Provstinde.
 Broe, M., Frue.
 Bojsen, Nikolaj, Lærer.
 Bredstrup, Maria, Frøken.
 Balslev, J., Præst.
 Balslev, T., Frue.
 Boetius, Assistent.
 Bay, Elise, Frue.
 Berthelsen, F., Boghandler.
 Bondesen, J., Lærer.
 Bøtcher, Marie, Frk., Lærerinde.
 Cold, Ida, Justitsraadinde.
 *Claessen, Gehejme-Konferentsraad.
 Clausen, Frue.
 Christensen, J. J., Pastor.
 Dannemand, Lehns greve.
 Dahl, Fr., Rektor, Folketingsmand.
 Deichmann, K. S., Provst.
 Drachmann, Holger, Forfatter.
 Eggers, F., Baron, Dyrlæge.
 Eggert, Frue.
 Eggers, Ingeborg, Baronesse.
 Elberling, Emil, Bibliothekar.
 Elzholtz, C. F., Præst.
 Forbæk, John, Grosserer.
 Fribert, Frue.
 Fischer, E., Sysselmand.
 Fleischer, A., Præst.
 Fønnesbech, Gehejmerraadinde.
 Falkenstjerne, F. F., Cand. theol., Højskoleforstander.

- *Gislason, K., Professor ved Universitetet.
- Gøtsche, Frøken.
- Græbe, Nanna, Frøken.
- Grandjean, Mathilde, Frøken.
- Geel, Lærer.
- Gundorph, Laura, Kancelliraadinde.
- Gundorph, Nancy, Frøken.
- *Grysanowski, Dr. med. & filos., Livorno.
- Glahnson, Frue.
- Graham, M., Frøken.
- Gethev, S., Frøken.
- Haxthausen, A., von, Kammerherre, Overstaldmester og Ordens Marskal.
- *Holst, Erik, Dr. med., Fysikus.
- Holst, Fritz, Oberstløjtnant.
- Hoffgaard, C., Distriktsforstander.
- Haxthausen, F., von, Kammerherre, Oberst.
- Hegel, Jacob, Boghandler.
- Hegel, Julie, Frue.
- Hornung, C., Konservator ved polytekn. Lærestalt.
- Hostrup, Præst.
- Hauch, Telegrafist.
- Hauch, S., Frøken.
- Hauch, Sophie, Frue.
- Hauch, Skolebestyrer.
- Hauch, Konferentsraadinde.
- Hornemann, Wilcken, Grosserer.
- Hansen, H., Præst.
- Hall, P. E., Provst.
- Holm, M., Pastorinde.
- Hansen, J. P., Kjøbmand.
- Herold, Carl, Overretssagfører.
- Hammer, P. V., Kaptain i Generalstaben.
- Hammer, Carl F., Grosserer.
- Hammer, V., Skolebestyrer.
- Hammer, Maria, Frue.
- Holst, J., Handelsfuldmægtig.
- Hegaard, Louise, Frøken.
- Hermann, Mine, Frøken.
- Hall, Maria, Gehejmerraadinde.
- Hauberg, Assessor pharm.
- Hauberg, Frue.
- Hauberg, S., Fabrikant.
- Hauberg, Frue.
- Hoffmeyer, Frue.
- Husted, Overretssagfører.
- Jørgensen, Frederikke, Frøken.
- Iversen, Kjøbmand.
- Jensen, Waage, Vinhandler.
- Josephsen, N., Proprietær.
- Irgens-Bergh, A., von, Kammerjunker, Kaptain.
- Johansen, J., Handelsfuldmægtig.
- Johansen, Frue.
- Johansen, V., Frøken.
- Josephsen, Thora, Frue.
- Jørgensen, Isak, Møller.
- Jacobi, Overretssagfører.
- Jacobsen, H., Præst.
- Kaalund, Cathinka, Frue.
- Kalko, Fr., By- og Herredsfoged.
- Kall, Benedikte Arnesen, Frk., Forfatterinde.
- Knudsen, Nielsine, Frue.
- Koefoed, Prokurator.
- *Kjær, Wilhelmine, von, Kammerherrinde, S:t Petersborg.
- Klein, C. A., Præst.
- *Kaae, Maria, Frøken.
- Kruse, Glashandler.
- Kieler, Adjunkt.
- Kieler, Laura, Frue, Forfatterinde.
- Kragh, Anna, Frue.
- Krogh, Proprietær.

- *Lembcke, I. Chr., Justitsraad.
 *Lembcke, Julie, Frue.
 Lembcke, G. A., Kammermusikus.
 Lazarus, Bogtrykker.
 Leth, T., Overretsprokurator.
 Leth, Minna, Frue.
 Leth, E., Frøken.
 Leth, F., Frøken.
 Lange, Fuldmægtig.
 Larsen, N. J., Cand. juris, Folke-
 tingsmand.
 Lind, E., de, Oberst.
 Lind, G. A., Assistent.
 Lindberg, N., Præst.
 Løschau, Skovrider.
 Langberg, M., Bogholder.
 *Larsen, J., Urtekræmmer.
 *Larsen, Olivia, Frue.
 Larsen, Sophie, Frøken.
 Lichtenberg, de, Frøken.
 Lange, Amalia, Frue.
 Lønstrup, M., Frue.
 Lønstrup, Hertha, Frøken.
 Langhorn, R. J., Oberstinde.
 Lazarus, Jenny, Frøken.
 Lytzen, E., Frøken.
 Moldenhawer, J., Forstander for
 Blinde-Inst.
 Meyer, F., Grosserer.
 Møller, N. C., Læge.
 Mønster, Rigmor, Frøken.
 Madsen, M. Th. M., Præst.
 *Mathiesen, Oberst.
 *Mathiesen, A. H., Oberstinde.
 *Mathiesen, A. C., Frøken.
 *Mathiesen, H., Adjunkt.
 *Møller, C. V. V., Præst.
 Müller, F., Frøken.
 Müller, Chr., Fuldmægtig.
 Møller, S. G., Skolebestyrer.
 Magens, Maria, Frøken.
 Mørkeberg, Lærer.
- Mikkelsen, Frøken.
 Moltke, Th., Comtesse.
 Nørreslet, H. L., Dyrslæge.
 Nielsen, Th., Folketingsmand.
 Olsen, Marie, Jomfru.
 Oldenburg, F., Godseier.
 Olsen, Forpagter.
 Petersen, Augusta, Frøken.
 Puggaard, Louise, Fru.
 Puggaard, Maria, Frøken.
 Puggaard, Gerda, Frøken.
 Petersen, V. C., Fuldmægtig.
 Petersen, Frue.
 Pauli, Maria, Frue.
 Petersen, J. S., Redaktør.
 Rom, N. C., Redaktør.
 Ramsault, C., de, Proprietær.
 Rosenkrantz, Enkebaronesse.
 *Rasmussen, H., Overkrigskom-
 missair.
 Raun, W., Expeditionssekretær.
 Rosenberg, G. M., Præst.
 Riber, Vincenz, Grosserer.
 Riber, Frue.
 Rohmann, Sophie, Frøken.
 Rohmann, Rosa, Frøken.
 Sprechelsen, Frøken, Lærerinde.
 Schjerning, E., Præst.
 Søbørg, Emma, Frøken.
 Søbørg, Thora, Frøken.
 *Stephens, George, Dr. phil., Pro-
 fessor ved Universitetet.
 *Skeel, Vilh., Kammerherre.
 Skeel, C. C. S., Frue.
 Skeel, Adelaide, Konventualinde.
 Schwartz, E. M., v., Baronesse.
 *(Elpis Melena), Khalepa—Kreta.
 Søbørg, Laura, Frue.

Søeborg, Emilie, Frøken.	Tang, Seminariforst., Folketings-
Søeborg, H., Præst.	mand.
Søeborg, T., Frue.	Tuxwærd, Kontorchef.
Søeborg, A.	Tuxwærd, Frue.
Søeborg, S., Frue.	Vilsøet, Professorinde.
Søeborg, E., Læge.	Vedel, Frøken.
Søeborg, Frederikke, Frue.	Wolters, E., Frøken.
Søeborg, A., Fabrikant.	*Westenholz, Etatsraadinde.
Søeborg, H., Kand. pharm.	Westenholz, Karen, Frøken.
Schou, Provst.	Wilde, Johanne, Frue.
Stützer, A., Præst.	Vahl, J., Frøken.
Sonne, Frøken.	Valentin, fhv. Godsbestyrer.
Sinding, Enkefrue.	Vendt, Forstkandidat, Skovfoged.
Seedorff, E., Frøken.	Weincke, Grosserer.
Schou, C., Superintendent.	Weincke, Frue.
Schou, Louise, Frue.	Westenholz, Mary B., Frøken.
Schmidt, O. C. S., Cancelliraad,	Wulff, O. Fønnesbech, Cand. jur.
Kontorchef.	Wulff, E. Fønnesbech, Frue.
*Thomsen, Jul. O., Kand. theol.	Wessel—Brown, Frøken.
Thodsen, M. C., Skolebestyrer.	Yde, Nikoline, Frue.

De med * betegnede ere livsvarige Medlemmer.

D. Finland.

- Adlerstjerna, Ing., frök., Sibbo.
 *Alopæus, C. H., biskop, Borgå.
 Auvinen, A., pastor, Helsingfors.
- Bäckman, Aina, frök., Helsingf.
 Bengelsdorff, F. L., pastor, Helsingfors.
 Boije, N., fröken, Wiborg.
 Broberg, K. T., pastor, Helsingf.
- Cajander, E., lagmanska, Wiborg.
- Ehrenstolpe, A., statsråd, Borgå.
 Ehrenstolpe, Lovise, statsrådinna, Borgå.
 Enkvist, L., pastor, Helsingfors.
- Forstén, M., kontraktsprost, Wiborg.
 Forstén, H., prostinna, Wiborg.
 Forstén, A., fröken, —
 Fredriksson, W., prost, Sibbo.
- Grotenfelt, M., vice presidentska, Wiborg.
 Grotenfelt, D., hofrättsrådinna, Wiborg.
- Hildén, K. A., pastor, Helsingf.
 Hyrkstedt, K. A., pastor, Helsingfors.
- *Julin, von, E., brukspatron, Pojo.
- Lyra, A. W., prost, Borgå.
- Melart, A. W., rektor, Helsingf.
- Norring, A., packhusinspektör, Wiborg.
 Norring, Hanna, fru, —
- Rancken, G., referendariesekret., Helsingfors.
- Rohden, von, G., pastor, —
 Råbergh, H., professor, —
- Sihvonen, J., pastor, Helsingfors.
- Sjöman, F., telegrafist, —
 Stjernvall, Adele, frök., —
 Stjernvall, Hilda, frök., —
 Strandberg, Th., prost, Karis.
 Stråhlman, A. N., borgmästar:a, Wiborg.
- Strömberg, Rosalie, fröken, Helsingfors.
- Strömborg, C., doktor:a, Wiborg.
- Synnerberg, Edith, fröken, Helsingfors.
- Synnerberg, Sigrid, fröken, Helsingfors.
- Tallberg, B., handl., Helsingf.
- Töttermann, C. G., missionsdirektor, Helsingfors.
- Wadén, A., assessorska, Helsingf.
- Wænerberg, G. M., refer.-sekret., Helsingfors.
- Wænerberg, K. E., sjökaptän, Helsingfors.
- Wärnhjelm, I., vice presidentska, Wiborg.

Samfundets styrelse:*)

Sverige.

A. L. Nordvall.
Expeditions-Sekreterare.
Ordförande.

G. von Rosen.
Kammarherre, Direktör
för Fria Konst. Akademi.
Vice Ordförande.

C. E. Ljungberg.
F. d. Advokatfiskal.

O. von Feilitzen.
Arkivarie.

N. A. Varenius.
F. d. Generalkrigskommissarie.

C. O. Berg.
General-Konsul.

C. A. Lilliecreutz.
Vice Häradshöfding.

Norge.

D. Graah.
Grosserer.
Kristiania.

W. Michelet.
Foged.
Stavanger.

J. V. Olsen.
Kiöbmand.
Bergen.

Sigv. Petersen.
Cand. juris.
Kristiania.

P. M. Wideröe.
Provst.
Kongsvinger.

Th. Wilse.
Læge.
Kristiania.

Danmark.

A. v. Haxthausen.
Kammerherre. Overstaldmester.

E. Holst.
Stiftsfysikus. Dr. Med.

J. Chr. Lembcke.
Justitsraad.

J. Thomsen.
Cand.

S. C. Hauberg.
Cand. Phil. Fabrikant.

George Stephens.
Professor. Dr. Phil.

Finland.

C. H. Alopæus.
Biskop.

M. Forstén.
Prost. (Viborg).

F. W. Fredriksson.
Prost. (Helsingfors, Sibbo).

Maur. Wennerberg.
Referendariasekreterare. (Helsingfors).

*) Anmälan om nya ledamöter kan ske hos en hvar af Styrelsens ledamöter eller hos Samfundets sekreterare, *Notarien Knut Sandstedt*, adr. N:o 22 Stadsgården.

Följande af Samfundet utgifna skrifter kunna på requisition hos
Sekreteraren Knut Sandstedt gratis erhållas af Samfundets ledamöter:

Samfundets årsberättelse för år 1883,

D:o   **D:o**   „ „ 1884,
D:o   **D:o**   „ „ 1885.

Om vivisektionens förhållande till moralen, föredrag
af A. L. Nordvall.

**Om resultaten af den offentliga diskussionen i vi-
visektionsfrågan och Svar å Professor Rossanders
föreläsning den 28 April 1884,** af A. L. Nordvall.

**Om de nyaste tilldragelserna på vivisektionsstri-
dens område,** af A. L. Nordvall.

